

Nissum Fjord – N 65

Indholdsfortegnelse

1. Beskrivelse af området.....	2
2. Udpegningsgrundlag	3
3. Foreløbig trusselvurdering.....	5
4. Modsatrettede interesser	36
5. Naturforvaltning og pleje	36
6. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper	37
7. Manglende viden og yderligere Vidensbehov	38
8. Bilag	39
9. Kildehenvisning	39

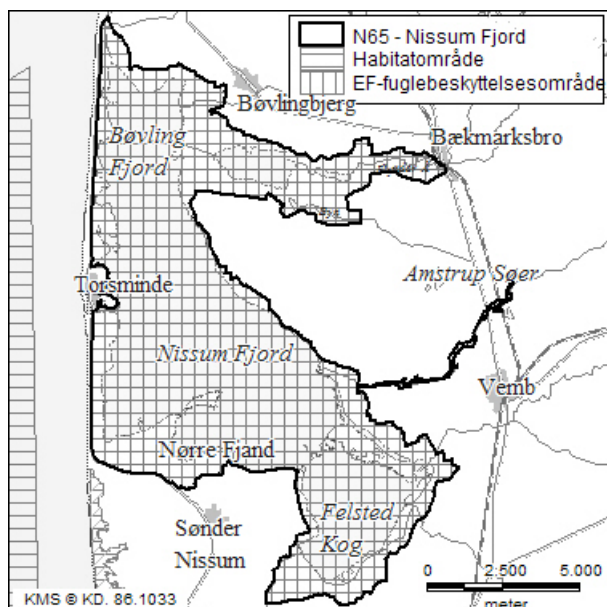
1. Beskrivelse af området

Natura 2000-området Nissum Fjord (nr. 65) er udpeget som habitatområde (nr. 58), Fuglebeskyttelsesområde (nr. 38) og RAMSAR-område (nr. 4). Det samlede areal af Natura 2000-området er 10.967 ha (se tabel 1.1).

Tabel 1.1. Oversigt over de habitat-, fuglebeskyttelses- og RAMSAR-områder, der er inkluderet i denne basisanalyse. For hvert område er områdets nummer, navn og areal (i ha) angivet, ligesom det samlede Natura 2000-områdes areal er oplyst. Kilde: <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>

Nr.	Navn	Areal (ha)
H 58	Nissum Fjord	10.967
F 38	Nissum Fjord	10.906
R 4	Nissum Fjord	10.906
	Samlet areal	10.967

Af Natura 2000-områdets samlede areal på 10.967 ha, består 6430 ha af fjord, mens 4537 ha er land. Fjorden ligger som en lavvandet brakvandslagune bag den smalle klittange, Bøvling Klit, og adskiller denne fra indlandet bagved. Fjorden er opdelt i tre bassiner, Ydre Fjorde (Yder Fjord og Bøvling Fjord), Mellem Fjord og Felsted Kog, der afviger i økologiske kår og biologi. Ved Torsminde har Nissum Fjord forbindelse til Nordsøen via en sluse. Området nord for Torsminde, fremtræder i dag som en mosaik af græsningsarealer, høsletarealer samt ubenyttede områder der henligger med højt græs eller rørskov. Fjordens nord- og østside er bræmmet af tagrør og kogleaks i varierende bredde. Indfjorden og Felsted Kog er omgivet af udstrakte rørskove. Fjanne Grønne, syd for Torsminde, består af strandeng, strandsump og strandoverdrev. (Tekst modificeret fra: <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>).

Figur 1.1 Kort over Natura2000-områdets afgrænsning.

Indenfor natura 2000-området er der 3 fredede områder (se kort). Her følger en kort beskrivelse af fredningerne.

Bøvling Klit og Holmen fredningen omfatter arealer nord og syd for Torsminde på i alt ca. 655 ha, heraf 335 ha matrikuleret areal (Overfredningsnævnet, 1984). Fredningen tilsigter at beskytte områdets fugleliv.

Krogsted enge ved Bøvling Fjord fredningen omfatter arealer nord for Indfjorden og langs Bøvling fjords østlige kant på i alt 230 ha (Overfredningsnævnet, 1975). Fredningen blev gennemført for, at forhindre en omfattende inddigning af engarealerne, der ansås som havende særlig fredningsmæssig interesse, fortrinsvis grundet botaniske, ornitologiske og landskabsmæssige værdier.

Nørre Fjand fredningen (1984) omfatter tre arealer på i alt 15,8 ha (Fredningsnævnet for Ringkjøbings Amts Fredningskreds, 1984). Den nordvestligste del af arealerne består af lyngklædte arealer, resten er mark og plantage. Områderne er fredet på grund af arkæologiske interesser, og for at forhindre at området med sommerhusbebyggelse bliver for omfattende.

Inden for natura 2000-området findes der en række arealer som er beskyttede efter § 3 i Naturbeskyttelsesloven. I kortmaterialet kan det ses, hvilke arealer der pr. 01-02-07 var registreret som § 3-beskyttede. Det skal bemærkes at § 3-registreringen er en vejledende registrering, og at det til enhver tid er de aktuelle forhold som er gældende. Det er den lokale kommune, der har ansvaret for at vedligeholde § 3 registreringen.

2. Udpegningsgrundlag

Nissum Fjord er udpeget på grundlag af 23 fuglearter, 6 plante- og dyrearter samt 7 naturtyper, hvoraf 2 er prioriterede. I 2004 og 2005 er der foretaget en kortlægning af de terrestriske habitatnaturtyper indenfor habitatområderne (Fredshavn, 2004). Oversigter over de udpegede naturtyper og arter fremgår af tabel 2.1, 2.2 og 2.3. Her er det også angivet hvor data stammer fra.

*Tabel 2.1 Naturtyper som aktuelt udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. 65. *Prioriteret naturtype. **Skovnaturtyperne kortlægges af SNS og er ikke inkluderet i denne basisanalyse. 1) Data stammer fra Foverskov (2004). 2) Data stammer fra NOVANA kortlægning (2004-05). Naturtyperne kan ses i kortmaterialet.*

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Kilde
1150	*Kystlaguner og strandsøer	108	5930	1)
1210	Enårig vegetation på stenede strandvolde	0	0	2)
1310	Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand	0	0	2)
1330	Strandenge	26	1290	2)
6230	*Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	7	22	2)
6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop	0	0	2)
7230	Rigkær	0	0	2)

Af de 6 terrestriske naturtyper der findes på udpegningsgrundlaget er der kun fundet 2 ved amtets kortlægning i 2005. Herudover er der fundet 7 andre terrestriske naturtyper som pt. ikke er på udpegningsgrundlaget. De kan ses i tabel 6.2. I det følgende materiale er det de kortlagte naturtyper der er lavet analyser på.

Tabel 2.2 Arter som aktuelt udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. 65. 1) Skov og Naturstyrelsen (2006). 2) Data stammer fra NOVANA overvågning (2004-05). De potentielle levesteder for arterne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Art	Areal (ha)	Kilde
1095	Havlampret (<i>Petromyzon marinus</i>)	6.500	1)
1096	Bæklampret (<i>Lampetra planeri</i>)	120	1)
1099	Flodlampret (<i>Lampetra fluviatilis</i>)	6.520	1)
1103	Stavsild (<i>Alosa fallax</i>)	6.370	1)
1355	Odde (<i>Lutra lutra</i>)	2.370	2)
1831	Vandranke (<i>Luronium natans</i>)	13	2)

Tabel 2.3 Arter som aktuelt udgør udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområde nr. 59. 1) Data stammer fra DMU, data 2) Christensen 1987, data 3) Falk & Brøgger-Jensen 1990, data 4) Miljø- og Energiministeriet 1995, data 5) Østergaard 2005, data 6) Thorup 2003 data 7) DOFbasen, data 8) DOF Ringkøbing. Y: ynglende art. T: Trækfugle der opholder sig i området i internationalt betydende antal. De potentielle levesteder for arterne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Art	Status	Areal (ha)	Kilde
A021	Rørdrum	Y	863	2) 3)
A036	Knopsvane	T	9080	1) 2) 3)
A037	Pibesvane	T	9080	1) 3)
A038	Sangsvane	T	9080	1) 2)
A045	Bramgås	T	9080	1) 2)
A040	Kortnæbbet gås	T	9080	1) 2)
A047	Lysbuget knortegås	T	9080	1) 2)
A050	Pibeand	T	4785	1) 3) 4)
A052	Krikand	T	4785	1) 2)
A054	Spidsand	T	4785	1) 2)
A069	Toppet skallesluger	T	6420	1) 3)
A070	Stor skallesluger	T	6420	1) 3)
A080	Rørhøg	Y	5499	2) 3)
A119	Plettet rørvagtel	Y	835	2)
A132	Klyde	Y/T	863	1) 2) 5)
A138	Hvidbrystet præstekrave	Y	570	2)
A149	Almindelig Ryle	Y	570	1) 2) 5)
A151	Brushane	Y	570	2) 5) 6)
A157	Lille kobbersnepe	T	1175	2) 7)
A191	Splitterne	Y	6423	2) 5)
A193	Fjordterne	Y	6630	2) 5)
A194	Havterne	Y	6630	2) 5)
A195	Dværgterne	Y	6423	2) 8)

3. Foreløbig trusselsvurdering

På baggrund af de tilgængelige data om naturtyper og arters forekomster (se kort) er der foretaget en foreløbig vurdering af truslerne mod arterne og naturtyperne i H58 og F38. Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden.

Samlet beskrivelse af de terrestriske naturtyper

De fleste områder med kystklitter og heder ligger isoleret fra områder med landbrugsdrift, derfor er der ikke konstateret direkte påvirkninger i form af sprøjteskader og afdrift fra gødningsspredning. Derimod kan depositionen af atmosfærisk kvælstof betragtes som en trussel på kystklitterne, hederne og de artsrige sure overdrev, da den atmosfæriske deposition alene udgør en væsentlig del af hvad naturtypen kan tåle, og for de nævnte naturtyper overskrider de nedre tålegrenser.

Det blev konstateret at afvanding ikke er noget stort problem på strandene trods ca. 70 % af disse enge er grøftede. Grøftningen medfører dog, at områderne fremtræder mere udtørrede end fra naturens side, og at strandene i disse områder er knapt så veludviklede.

Tilgroning med høj vegetation eller vedplanter ses som en konsekvens af øget næringsstofindhold samt afvanding, og er konstateret på især på hederne, både de våde og tørre typer. På klitnaturtyperne ses i mindre grad opvækst af vedplanter, især nær beboelse. Tilgroningen vil på sigt være en trussel for områdernes lavtvoksende arter. Nogle heder bør plejes, hvor revling har udkonkurreret lyngen.

Invasive arter blev konstateret på klittyperne, hederne og i begrænset omfang på strandene. Det er hovedsagelig Rynket Rose og i mindre grad gyvel som er et problem i klitnaturtyperne, men også Bjerg-Fyr, Røn og forskellige graner er et problem på hederne.

Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden (3130)

Samlet beskrivelse for bevaringsstatus for naturtype 3130 i habitatområde nr. 58 er, at Byn har en unik og meget beskyttelsesværdig undervandsvegetation, hvor en lang række af Danmarks mest sjældne undervandsplanter listet på den danske gulliste og rødliste findes registreret. Byn lever op til sin særskilte målsætning som naturvidenskabeligt referenceområde i henhold til Amtets regionplan. Truslerne for området er i dag; belastning fra oplandet med okkerslam og næringsstoffer samt tilgroning af de lavvandede brednære arealer med rørskov. En bevarelse af de sjældne undervandsplanter kræver at den nuværende kreaturgræsning som minimum fastholdes.

Søndersund har ligeledes en unik og meget beskyttelsesværdig undervandsvegetation, hvor en lang række af Danmarks mest sjældne undervandsplanter listet på den danske gulliste og rødliste findes registreret. Truslerne for området er i dag; belastning fra oplandet med okkerslam og næringsstoffer samt tilgroning af de lavvandede brednære arealer med rørskov. En bevarelse af de sjældne undervandsplanter kræver at der sker en mekanisk fjernelse af søens rørskov kombineret med en fortsat kreaturgræsning. Endvidere bør det overvejes at fjerne slam fra søbunden, som vil hjælpe til med at genetablere sandbundsområder til gavn for en række af de sjældne undervandsplanter. Søen lever ikke op til sin målsætning som naturvidenskabeligt referenceområde og undervandsplanternes dækningsgrad og det plantefyldt volumen er gået betydeligt tilbage sammenlignet med 2000 (Ringkjøbing Amt, 2006d).

Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks (3150)

Samlet beskrivelse for bevaringsstatus for naturtype 3150 i habitatområde nr. 58 er, at Tangsø forsat har en høj næringsstofbelastning primært fra oplandet til Flynder Å. Tangsø lever ikke op til sin særskilte basismålsætning i henhold til amtets regionplan. I Indfjorden har amtet set indikationer på en øget næringsstofniveau i perioden 2000-2005, som på sigt kan betyde at søen ikke længere lever op til sin særskilte målsætning i Regionplanen.

Både Tangsø og Indfjorden har en artsrig undervandsvegetation med flere af Danmarks mest sjældne undervandsplanter der findes på den danske gulliste og rødliste, Undervandsvegetationen har været i fremgang i perioden 2000 - 2005. Truslerne for området er i dag; belastning fra oplandet med okkerslam (især Indfjorden) og næringsstoffer samt tilgroning af de lavvandede brødnære arealer med rørskov. En bevarelse af de sjældne undervandsplanter kræver at den nuværende kreaturgræsning som minimum fastholdes.

Kystlaguner og strandsøer (1150)

Samlet konklusion for bevaringsstatus for naturtype 1150 i habitatområde nr. 58 er, at naturtypen er følsom overfor belastning med næringsstoffer, og fremstår på grund af påvirkningen i dag som en stærkt eutrofieret brakvandslagune (Ringkøbing Amt, 2005b). Fjorden er målsat med en gennemsnitlig sommersigtdybde på mindst 2 meter, tilstedeværelse af et udbredt plantedække med en dybdegrænse større end 2 meter, og et varieret dyreliv tilpasset saltholdigheden i fjorden. Den nuværende sigt dybde opfylder ikke målsætningen og bundvegetationens udbredelse er kun en brøkdel af udbredelsen før 1970'erne. Eutrofieringsbetingede makroalger (herunder søsalat) og epifytter er tilstede i relativt store mængder. Det er vurderet, at målsætningerne for miljøtilstand ikke kan opfyldes ved udgangen af 2015, og at eksisterende eller planlagte tiltag ikke vil ændre den økologiske tilstand væsentligt (Ringkøbing Amt, 2006e). Fjorden kan i lighed med Ringkøbing Fjord være forurenede med tungmetaller og miljøfarlige stoffer, men datagrundlag, der kan bekræfte eller afkræfte dette mangler. Slusepraksis har indflydelse på naturtypens eutrofieringstilstand, alt efter hvor meget af det relativt renere Vesterhavsvand der indsluses.

Vandranke

Vandranke antages generelt at være en konkurrencesvag art, der kun vokser, hvor miljøet har lave næringsstofkoncentrationer, eller hvor der er forstyrrelser, fordi stress og forstyrrelser mindsker konkurrencen (Laursen, K.D., 2003). Den store forekomst af Vandranke i afvandningskanalen syd for Feldsted Kog hænger givetvis sammen med en relativt hårdhændet vedligeholdelse med 2 årlige grødeskæringer. Bestanden i afvandningskanalen vurderes at være stabil og synes ikke umiddelbart truet.

Havlampret og flodlampret

De væsentligste trusler mod havlampretten vurderes generelt at være tilknyttet opholdet i ferskvand. Kendskabet til havlamprettens specifikke krav er dog mangelfuldt, og truslerne mod Havlampretten i habitatområde nr. 58 lader sig derfor ikke nærmere vurdere.

Bæklampret

Bæklampretten vurderes generelt ikke at være truet indenfor habitatområde 58.

Stavsild

De væsentligste trusler mod stavsilden vurderes generelt at være: Fiskeri, eutrofiering i vandløb og fjorde, udledning af surt vand og okker fra drænedede arealer samt dårlige fysiske forhold i vandløbene. Kendskabet til stavsildens specifikke krav er dog mangelfuldt, og truslerne mod stavsilden i habitatområde nr. 58 lader sig derfor ikke nærmere vurdere.

Odder

På baggrund af odderens positive fremgang i Jylland i løbet af 1990'erne, og forekomsten mange steder i Nissum Fjord området vurderes der ikke umiddelbart at være trusler mod den inden for habitatområde nr. 58. Det er dog vigtigt, at der forsat findes yngle- og fourageringsmuligheder inden for området.

Samlet vurdering af arter på EF-fuglebeskyttelsesdirektivet

En række fuglearter, der er medtaget på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 38, har siden områdets udpegnings i 1982 været udsat for en markant tilbagegang. For Knopsvane, Lysbuget Knortegås og Pibeand har den kraftige eutrofiering af Nissum Fjord betydet en tilsvarende kraftig nedgang i mængden af tilgængelig føde for disse herbivore fuglearter. De tre fuglearter har alle været udsat for en nedgang i antallet af rastefugle inden for område nr. 38 som en følge heraf. For flere engfugle- og ternearter har tilgroning af ynglelokaliteterne med tagrør været afgørende for den drastiske nedgang i antallet af træk- og ynglefugle, specielt lille kobbersnepe, sydlig almindelig ryle og brushane har været udsat for kraftige tilbagegange. Brushane er nu helt forsvundet som ynglefugl fra strandene omkring Nissum Fjord (Østergaard 2005). For de fleste ternearter har tilstedeværelsen af Ræv på bl.a. Fjandø også medført en alvorlig nedgang i antallet af ynglepar. For at genoprette områdets værdi for de internationalt beskyttede arter, vil det være helt afgørende, at tilledningen af næringsstoffer til Nissum Fjord begrænses yderligere. Der bør sikres en effektiv og permanent afgræsning af strandene omkring fjorden, og der bør igen ledes vand ind på engene. Endelig bør det sikres, at yngleøerne i Nissum Fjord sikres for rovdyr. En forbedring af forholdene for de internationalt beskyttede arter, vil også betyde en forbedring af forholdene for en række truede danske ynglefugle som Vibe, Rødben og Stor Kobbersnepe.

En række andre fugle på udpegningsgrundlaget har oplevet en markant fremgang i gennem de sidste to årtier. Den øgede udbredelse af rørskov inden for området har betydet, at Rørdrum har været i fremgang som ynglefugl i perioden. Det faktum at bram- og kortnæbbet gås har været i stand til at ændre fourageringsstrategi fra tidligere at have været afhængige af undervandsvegetationen i fjorden til nu i stor omfang at fouragere på landbrugsarealer, har betydet, at begge arter har været i stor fremgang også inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Det samme forhold gør sig gældende for Pibe- og Sangsvane.

Afgørende for at forholdene for de internationalt beskyttede arter (Knopsvane, Lysbuget Knortegås, Pibeand og Spidsand) der er i tilbagegang inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 skal forbedres, således de igen kan forekomme i et antal som da de danske fuglebeskyttelsesområder blev udpeget i 1982, er at tilledningen af næringsstoffer fra oplandet til Nissum Fjord nedbringes til et niveau der igen tillader en udbredt undervandsvegetation i fjorden. Det er i den sammenhæng også nødvendigt, at der træffes aftaler om en slusepraksis der gør, at saliniteten i fjorden bliver konstant over en lang årrække. Endelig er det for flere af de kolonirugende fugle (Klyde og Terner) afgørende, at der findes yngleøer med lav vegetation og uden rovdyr, der ved flere lejligheder har udryddet de ynglende fugle fra f.eks. Fjandø.

3.1. Beskrivelse af naturtilstanden i de terrestriske naturtyper

I forbindelse med kortlægningen af de 18 terrestriske, lysåbne habitattyper (ref.) er der foretaget en registrering af udbredelsen af en række naturtype-karakteristiske strukturer. Disse strukturer er delt op i negative og positive strukturer. De positive strukturer er til stede i veludviklede og typiske forekomster af naturtypen under mere eller mindre upåvirkede forhold. Tilsvarende vidner de negative strukturer om en stærkt påvirket naturtype. I felten er strukturerne samlede omfang registreret på en tretrins skala: udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I).

Tabel 3.1 Procentvis fordeling af negative og positive strukturer i de polygoner, hvor de enkelte naturtyper er registreret. For både negative og positive strukturer er angivet om strukturerne samlet set er udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I). Strukturerne er beskrevet i Fredshavn (2004).

Strandeng (1330)

Strukturer	Negative		
	I	S	U
Positive			
U	44	11	0
S	0	11	1
I	17	8	8

1292,8 ha

Klithede (2140)

Strukturer	Negative		
	I	S	U
Positive			
U	88	0	0
S	0	12	0
I	0	0	0

15,1 ha

Fugtig hede (4010)

Strukturer	Negative		
	I	S	U
Positive			
U	0	62	0
S	0	0	38
I	0	0	0

10,6 ha

Grå klit (2130)

Strukturer	Negative		
	I	S	U
Positive			
U	0	0	0
S	0	0	34
I	50	17	0

53,5 ha

Klitlavning (2190)

Strukturer	Negative		
	I	S	U
Positive			
U	0	0	0
S	44	0	0
I	56	0	0

1,2 ha

Tør hede (4030)

Strukturer	Negative		
	I	S	U
Positive			
U	29	0	0
S	0	71	0
I	0	0	0

13,9 ha

Surt overdrev (6230)

Strukturer	Negative		
	I	S	U
Positive			
U	0	0	0
S	0	59	0
I	41	0	0

22,4 ha

Tabel 3.1 giver en oversigt over de enkelte naturtyper fordeling i forhold til deres indhold af positive og negative strukturer. Mørkegrøn farve viser veludviklede naturtyper, som tilsyneladende ikke er udsat for nogle nævneværdige trusler, mens mørkerød farve viser dårligt udviklede naturtyper, der antagelig påvirkes kraftigt af en eller flere trusler.

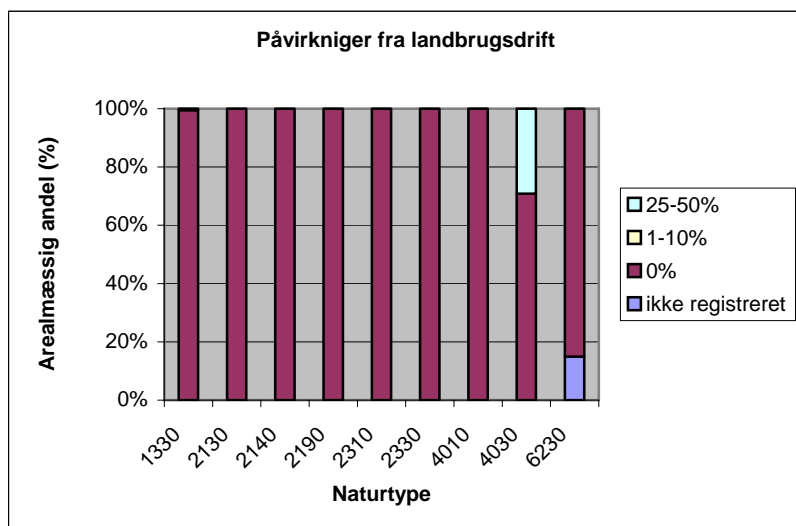
Tabel 3.1 viser at langt de fleste naturtyper tilsyneladende har veludviklede naturtyper uden at være nævneværdigt truede. Dette skal ses i lyset af at kortlægningen af naturtyperne er præget af nogen subjektivitet da naturtyperne skal tolkes bredt. Grænsen for naturtypen kan være svær at sætte, hvis området er præget af tilgroning eller påvirkning fra sprøjteskader og eutrofiering. I mange tilfælde er de mest påvirkede områder formentlig ikke taget med i kortlægningen af naturtyperne. Det betyder at oversigten i tabel 3.1 kommer til at vise en bedre tilstand end den der observeres i virkeligheden.

3.1.1. Eutrofiering

Terrestriske naturtyper

I forbindelse med kortlægningen af de terrestriske naturtyper er der foretaget en registrering af, hvor stor en andel af de kortlagte arealer, der er tydeligt påvirket af landbrugsdrift. Påvirkningerne omfatter gødningsspredning, atmosfærisk deposition, afdrift med sprøjtemidler eller påvirkning med erosionsmateriale fra dyrkede arealer (Fredshavn 2004). I praksis er det vanskeligt at identificere påvirkninger som atmosfærisk deposition og afdrift af sprøjtemidler, hvorfor registreringerne næsten udelukkende dækker over tegn på direkte gødskning. Figur 3.1 viser hvor stor en

arealmæssig andel af de kortlagte naturtyper i habitatområdet Nissum Fjord der er påvirket af landbrugsdrift.

Figur 3.1 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper som er påvirket af landbrugsdrift. 0 %, 1-10 % og 25-50 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal som er påvirket af landbrugsdriften.

Figur 3.1 viser at alle de registrerede naturtyper på nær heder (4030) er er upåvirkede af landbrugsdrift. Den ene af de to kortlagte heder (4030) er påvirkede af landbrugsdrift på 25-50 % af arealet.

I forbindelse med kortlægningen af de terrestriske naturtyper er der foretaget en registrering af udbredelsen af positive og negative strukturer, der kan relateres til næringsstofbelastning. Blandt de ændringer, der kan indtræffe som følge af næringsstofbelastning er tilbagegang af laver og mosser, da de er lavtvoksende og derfor særligt udsatte for at blive udkonkurreret af kraftigt voksende vegetation. Det samme gælder lavtvoksende og lyskrævende plantearter, der er karakteristiske for artsrige plantesamfund. Blandt de arter, der regnes som indikatorer for øget næringsstofbelastning er græsarterne Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Rajgræs, Alm. Kvik samt arter som Ager-tidsel, Stor Nælde og Vild Kørvel. Tabel 3.2 viser en oversigt over forekomsten af negative strukturer der er relateret til eutrofiering.

Tabel 3.2 Viser forekomsten af negative strukturer der er relateret til eutrofiering i de enkelte kortlagte naturtyper.

Naturtype	Strukturer	Antal forekomster/ud af totalt antal forekomster
6230	Næringsberiget, domineret af rajgræs, kvik, agertidsel, fuglegræs eller enårig rapgræs	3 / 7
4010	Dominans af blåtop	2 / 2
2140	Udbredte bestande af blåtop	1 / 3
4030	Dominans af blåtop eller bølget bunke	1 / 2

Den gennemsnitlige deposition af atmosfærisk kvælstof (N) for Ulfborg-Vemb og Lemvig kommuner, hvor habitatområdet er hjemmehørende, er beregnet til knapt 16 kg N/ha/år (Skov og Naturstyrelsen, 2004). I tabel 3.3 ses tålegrænserne overfor atmosfærisk deposition af kvælstof (N) for de registrerede naturtyper i området.

Tabel 3.3 Naturtypernes tålegrænser mht. atmosfærisk kvælstofdeposition (Skov og Naturstyrelsen 2005). Tålegrænsen er angivet i kg N/ha/år. *Prioriteret naturtype.

Habitatnaturtype	Tålegrænse
1150 *Kystlaguner og strandsøer	30-40
1330 Strandenge	30-40
2130 *Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)	10-20
2140 *Kystklitter med dværgbuskvegetation (klihede)	10-20
2190 Fugtige klitlavninger	10-25
2310 Indlandsklitter med lyng og visse	10-20
2330 Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene	10-20
4010 Våde dværgbusksamfund med klokkelyng	10-25
4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)	10-20
6230 *Artsrige overdrev på sur bund	10-20

Det kan ses af tabel 3.3 at de nedre tålegrænser er overskredet for naturtyperne 2140 (kystklitter med dværgbuskvegetation), 4030 (tørre heder) og 6230 (artsrige overdrev på sur bund).

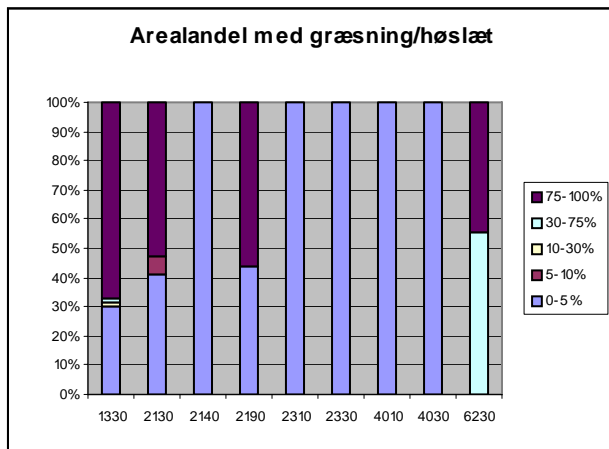
Det kan konkluderes, at eutrofiering udgør en trussel for de terrestriske naturtyper i Nissum Fjord habitatområdet, da den atmosfæriske kvælstofdeposition alene udgør en væsentlig del af hvad naturtyperne kan tåle, og for en del naturtypers vedkommende overskrider de nedre tålegrænser.

3.1.2. Tilgroning

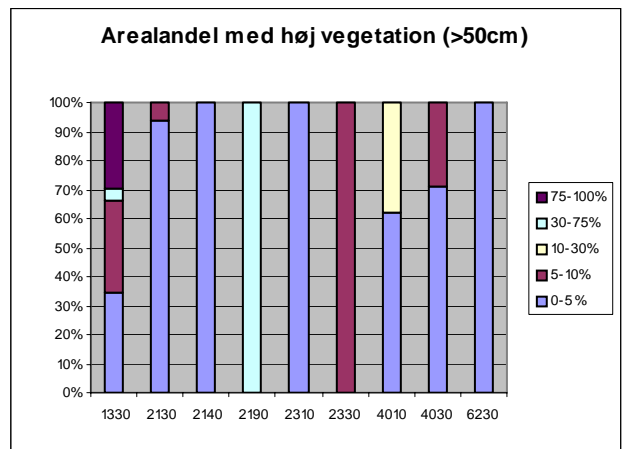
Terrestriske naturtyper

Tilgroning er i dag en alvorlig trussel mod opretholdelsen af de lysåbne naturtyper og deres karakteristiske vegetation. Således er ekstensiv udnyttelse i form af græsning og høslæt centralt for en lang række af de terrestriske naturtyper, der er opført på habitatdirektivets bilag I. Såfremt den traditionelle græsning og høslæt på disse naturtyper ophører, vil de hurtigt vokse til i rørsump, højstauder, åbne krat og endeligt skov. På et tidspunkt i denne successionsrække forsvinder de skyggefølsomme arter, hvorved naturtypen ændrer karakter og udvikler sig til en ny type natur (strandengene dog undtaget). Afvanding og eutrofiering kan medføre en accelereret tilgroning.

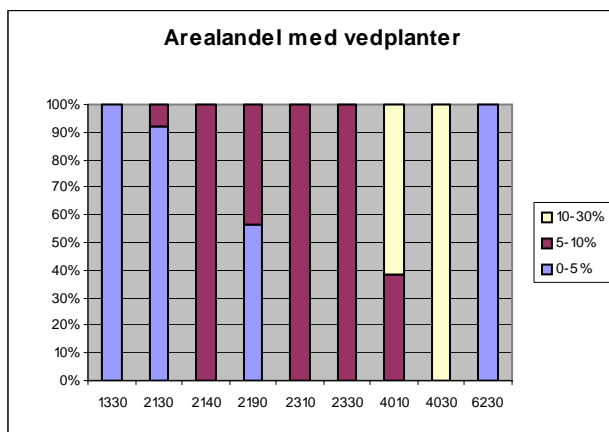
Tilgroningen kan vurderes ud fra områdernes udnyttelse til græsning/høslæt (figur 3.2), areal-andelen af områderne med vegetation der er højere end 50 cm (figur 3.3), arealandel af områderne med vedplanter (figur 3.4) og forekomst af negative strukturer, der har relation til tilgroningen (tabel 3.4).

Figur 3.2 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper som bliver græsset eller slået. 0-5 %, 5-10 %, 10-30 %, 30-75 % og 75-100 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal som græsses/slås.

Figur 3.3 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper hvor vegetationshøjden er over 50 cm. 0-5 %, 5-10 %, 10-30 %, 30-75 % og 75-100 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der har en vegetationshøjde på over 50 cm.

Figur 3.4 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper med vedplanter. 0-5 %, 5-10 % og 10-30 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der vokser vedplanter på.

Der er forskel på de forskellige naturtyperes følsomhed overfor tilgroning. Det ses af figur 3.2 at strandengen (1330) omkring Nissum fjord både findes som græsset strandeng (ca. 70 %) og som ugræsset tagrørsump (ca. 30 %). Begge variationer af strandengen er værdifulde naturtyper. Den eneste af de registrerede naturtyper som er afhængig af græsning er det sure overdrev (6230). Her bliver 30-100 % af arealerne afgræsset (se figur 3.2) og kun 0-5 % af arealerne har en vegetationshøjde på over 50 cm (se figur 3.3). Naturtyper som er truede af tilgroning er våde heder (4010) og tørre heder (4030). 60 % af de våde heder er tilgroede på 10-30 % af arealerne og 100 % af de tørre heder er tilgroede med vedplanter på 10-30 % af arealerne (se figur 3.4). Tabel 3.4 viser, at der er konstateret negative strukturer relateret til tilgroning i strandeng (1330) og grå- og grønsvæsklit (2130). Tilgroning hos strandenge dækker dog over at en del af arealerne henstår som strandrørsump, som er en vigtig variant af naturtypen, og derfor ikke nødvendigvis en negativ struktur.

Tabel 3.4 Viser forekomsten af negative strukturer som er relateret til tilgroning i de enkelte kortlagte naturtyper.

Naturtype	Strukturer	Antal forekomster/ud af totalt antal forekomster
1330	Tilgroet med tagrør	15 / 26
2130	Tilgroning med indførte nåletræer eller rynket rose	4 / 7

Det kan konkluderes at tilgroning er en trussel på både de våde og de tørre heder (4010 og 4030) samt for grå- og grønsværsklit (2130).

3.1.3. Hydrologi

Terrestriske naturtyper

En naturlig hydrologi uden afvanding eller vandløbsvedligeholdelse vil som hovedregel fremme den mest naturlige udvikling af de forskellige naturtyper. Afvanding samt nærtliggende vandindvinding sænker det naturlige vandspejl og medfører en gradvis udtørring af arealet.

Tabel 3.4 Oversigt over afvanding og vandindvinding på strandengene (1330) ved Nisum Fjord. Udtræk fra TILDA.

Afvanding og vandindvinding	Antal forekomster	Andel af areal (i %)
Afvanding og vandindvinding forekommer ikke	12	21%
Tegn på afvanding (grøfter el. lign.), men uden tydelige vegetationsændringer	14	71%

Tabel 3.4 viser at der på 71 % af strandengsarealerne er tegn på afvanding i form af grøfter eller lignende, men uden at der er tydelige tegn på vegetationsændringer.

Tabel 3.5 Viser forekomsten af negative strukturer som er relateret til hydrologi i de enkelte kortlagte naturtyper.

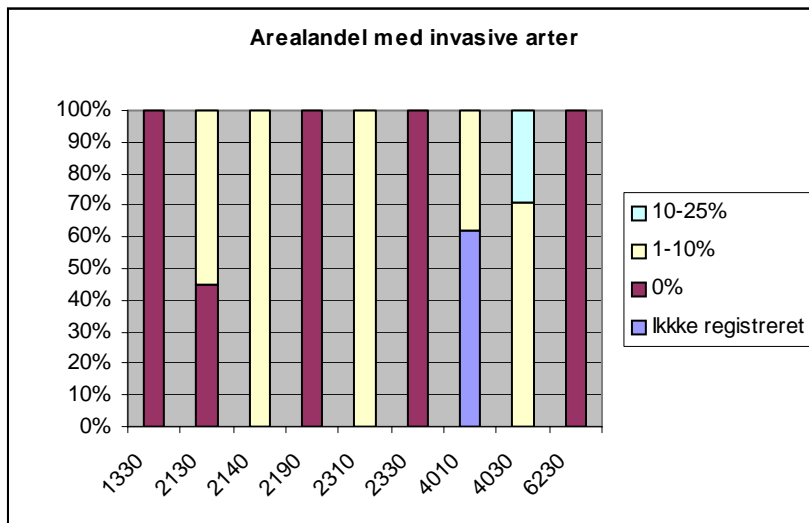
Naturtype	Strukturer	Antal forekomster/ud af totalt antal
1330	Udtørret, uden zoner	15 / 26

Det kan konkluderes at afvanding forårsager en delvis udtørring på nogle af strandengene (1330).

3.1.4. Invasive arter

Terrestriske naturtyper

De invasive arter hører ikke naturligt hjemme i den danske natur. De er typisk blevet indført af mennesket og mange af dem er efterhånden blevet et stort problem, fordi spredt sig til naturområderne. Her kan de danne store bestande, og derved fortrænge det vilde plante- og dyreliv.

Figur 3.6 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper med invasive arter. 0 %, 1-10 % og 10-25 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der vokser invasive arter på.

Figur 3.5 viser at der på den ene af området's to tørre heder er registreret invasive arter på 10-25 %, henholdsvis 1-10 % af arealet. På grå klit (2130), klithede (2140), indlandsklitter med lyng og visse (2310), våde (4010) heder er der registreret invasive arter på 1-10 % af arealerne.

Det kan konkluderes at invasive arter er en trussel på de to tørre heder (4030).

3.1.5. Andre trusler

Rørhøst kan have påvirkninger på fuglelivet og andre dyr tilknyttet strandrørsumpen. De afhøstede områder vil i en periode være uegnede som ynglested for fugle tilknyttet rørskoven.

Samlet beskrivelse af de terrestriske naturtyper:

De fleste områder med kystklitter og heder ligger isoleret fra områder med landbrugsdrift, derfor er der ikke konstateret direkte påvirkninger i form af sprøjteskader og afdrift fra gødningsspredning. Derimod kan depositionen af atmosfærisk kvælstof betragtes som en trussel på kystklitterne, hederne og de artsrige sure overdrev, da den atmosfæriske deposition alene udgør en væsentlig del af hvad naturtypen kan tåle, og for de nævnte naturtyper overskrider de nedre tålegrænser.

Det blev konstateret at afvanding ikke er noget stort problem på strandengene trods ca. 70% af disse enge er grøftede. Grøftningen medfører dog, at områderne fremtræder mere udtørrede end fra naturens side, og at strandengene i disse områder er knapt så veludviklede.

Tilgroning med høj vegetation eller vedplanter ses som en konsekvens af øget næringsstofindhold samt afvanding, og er konstateret på især på hederne, både de våde og tørre typer. På klitnaturtyperne ses i mindre grad opvækst af vedplanter, især nær beboelse. Tilgroningen vil på sigt være en trussel for områdernes lavtvoksende arter. Nogle heder bør plejes, hvor revling har udkonkurreret lyngen.

Invasive arter blev konstateret på klittyperne, hederne og i begrænset omfang på strandengene. Det er hovedsagelig rynket rose og i mindre grad Gyvel som er et problem i klitnaturtyperne, men også Bjerg-Fyr, Røn og forskellige graner er et problem på hederne.

3.2. Beskrivelse af naturtilstanden i de akvatiske naturtyper

Herunder er kun truslerne for Byn, Tang Sø, Søndersund og Indfjorden behandlet pga. manglende data i forhold til de øvrige søer beliggende i habitatområde nr. 58.

3.2.1. Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden (3130).

Naturtypen forekommer spredt i Danmark, men dens udbredelse er ikke velkendt. Den forekommer med små arealer i form af søer og vandhuller i næringsfattige miljøer som heder og plantager. Den nationale bevaringsstatus er endnu ikke vurderet for naturtypen, hvis udbredelse og tilstand endnu ikke kendes, men den vurderes ligesom 3110 at være stærkt eutrofieringsfølsom (Søgaard et al., 2003). Herunder er Byn og Søndersund behandlet.

Byn

Byn lever op til sin særskilte målsætning som naturvidenskabeligt referenceområde i henhold til Amtets regionplan. Belastningen med af sediment og okkerslam fra nogle af tilløbene er dog et forsat problem. Amtets Undersøgelser viser data de vandkemiske data har været stabile i undersøgelsesperioden 2000 – 2005, jf. bilag.

Byn er belastet med okkerslam, bl.a. via Grønkær Bæk som har en negativ indvirkning på søens undervandsvegetation. I Grønkær bæk er der anlagt en dam til okkerfældning, men det vurderes (Ringkjøbing Amt 2006a) at reduktionen af okker med det nuværende anlæg ikke er nok, da der forsat eksisterer betydende okkerbelastning fra bækken. Endvidere er der i 2005 konstateret en ikke ubetydelig belastning med okker fra 2 oprensede drængrøfter, der løber til den østlige del af søen fra nord.

Der er ikke udarbejdet tålegrænser for kvælstofdepositionen for naturtypen, men den gennemsnitlige kvælstofdeposition i Lemvig Kommune er opgjort til 15,7 kg N/ha/år.

Endvidere vurderes det, at der kan foretages indsats til yderligere nedbringelse af næringsstofbelastningen i forhold drænvandstilløb.

Tilløbene til Byn har svingende vandføring, de bevirker at søernes vandstand også ændres, hvilket kunne være til gavn for grundskudsplanterne.

Byn viser i områder tegn på tilgroning med rørskov, hvilket har stor betydning for arterne, hvis udbredelse er tilknyttet de brednære omgivelser. På sigt bør det sikres, at rørskoven i hele søen afgræsses med kreaturer eller vha. mekanisk fjernelse holdes lysåben til gavn for undervandsvegetationen. Især i den nordlige og sydlige ende bør det foretages en særlig indsats, da der her ikke har været kreaturgræsning i en længere periode. Det vil især være planterne tilknyttet lavt vands områderne som vil kunne øges, hvis rørskoven begrænses yderligere.

Undervandsvegetationen i Byn var meget artsrig med 46 registrerede arter (Ringkjøbing Amt, 2006a). Heraf står 6 arter på den danske rødliste, mens 10 arter findes på den danske gulliste (Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen, 2001a. & 2001b).

De arter som står på den danske rødliste var; Sylblad, Rødlig Vandaks, Vandpeber-bækarve, Krybende Ranunkel, Kortsporet Blærerod og Flydende Kogleaks. Med undtagelse af Rødlig Vandaks og Flydende Kogleaks, der findes spredt i søen, findes de øvrige kun fåtalligt i søen (Ringkjøbing Amt 2006a).

Gullistearterne var følgende; Strandbo, Nåle-Sumpstrå, Hår-Tusindblad, Kranstusindblad, Storlæbet Blærerod, Svømmende Sumpskærm, Brodbladet Vandaks, Bændel-Vandaks, Langbladet Vandaks, og Trådvandaks. Af disse arter var Nåle-Sumpstrå den mest hyppigste med ret spredte forekomster, mens de øvrige forekom spredte eller fåtalligt. (Ringkjøbing Amt 2006a).

Af de i alt 46 arter af undervandsplanter registreret ved den seneste undersøgelse fandtes 15 (+1 krydsning) arter af vandaks af i alt 19 danske vandaksarter samt 3 arter af kransnål. Den samlede dækningsgrad af undervandsvegetation i Byn i 2005 var 39% og det relativ planteflydt volumen er beregnet til ca. 17%. Sammenlignet med tidligere undersøgelser i 2000 og 1988 ses en lille fremgang i det plantedækkede areal og i plantevolumenet, jf. bilag. (Ringkjøbing Amt, 2006a, 2001 & 1989). Artsantallet af undervandsplanter er øget sammenlignet med undersøgelserne i 2000 og 1988. Således er der i 2005 er indvandret 12 nye arter til Byn. Af disse arter er alle fåtalligt tilstede. En art (lobelie) er ikke genfundet siden 1988 (Ringkjøbing Amt, 1989).

Samlet beskrivelse af trusler: Byn har en unik og meget beskyttelsesværdig undervandsvegetation, hvor en lang række af Danmarks mest sjældne undervandsplanter listet på den danske gulliste og rødliste findes registreret. Truslerne for området er i dag; belastning fra oplandet med okkerslam og næringsstoffer samt tilgroning af de lavvandede brednære arealer med rørskov. En bevarelse af de sjældne undervandsplanter kræver at den nuværende kreaturgræsning som minimum fastholdes.

Søndersund

Næringsstofindholdet i søndersund er steget siden 2000 til et niveau på 0,055 mg total fosfor/l når årgennemsnittene sammenlignes. Det gennemsnitlige fosforniveau i sommerperioden er dog konstant i perioden 1986 – 2005 med et niveau omkring 0,028 mg P/l, jf. bilag. Totalkvælstofindholdet i søvandet ligger ligget stabilt i perioden 2000-2005 på omkring 2,1 mg N/l som årgennemsnit. Dette har betydet et fald i den gennemsnitlige sigtdybde fra 1,1 til 0,9 meter i perioden, jf. bilag. Sigtdybden i søen bestemmes høj grad af ophvirvlet bundmateriale (vindpåvirkning) frem for søvandets planktonbiomasse, hvilket skyldes at søens opholdstid er lille. Søens maksimaldybde på 1,1 meter betyder at der har været lys til bunden til gavn for vegetationen i sommerperioden. Resultaterne fra 2005 viser at Søndersund ikke længere kan leve op til sin målsætning i amtets regionplan som naturvidenskabeligt referenceområde omkring det vandkemiske parametre.

Resultaterne indikere at miljøtilstanden i Søndersund kan på sigt kan blive dårligere end den er i dag grundet et øget næringsstofindhold. Således er det beregnede årgennemsnit fra 2005 det højeste målt i hele perioden 1986 – 2005.

Tilløbene til Søndersund har svingende vandføring, de bevirker at søernes vandstand også ændres, hvilket kunne være til gavn for grundskudsplanterne.

I 2005 er der målt en saltholdighed på 0,7 ‰, som er væsentlig højere end set tidligere i perioden 1986 – 2005. Dette skyldes en ualmindelig høj saltholdighed i den nedstrømbeliggende Indfjorden, hvor der indstrømmede store mængder af saltvand fra Nissum Fjord i september 2005.

Søndersund er under tilgroning med rørskov, hvilket har stor betydning for arterne, hvis udbredelse er tilknyttet de brednære omgivelser. På sigt bør det sikres, at rørskoven i hele søen afgræsses med kreaturer samt reduceres vha. mekanisk fjernelse så søfladen holdes lysåben til gavn for undervandsvegetationen. Således var søen på nær langs nørdestbredden under stærk tilgroning med rørsumplanter, og skønsmæssigt var det kun omkring halvdelen af søen, som havde et åbent vandspejl uden sumplanter.

Endvidere er der fundet et større slamlag i på søbunden som vurderes at have en negativ indflydelse på især grundskudsplanterne i Søndersund. På sigt vil forholdene for undervandsvegetationen kunne forbedres ved fjernelse af dette slamlag

Undervandsvegetationen i Søndersund var artsrig med 31 registrerede arter (Ringkjøbing Amt, 2006d). Heraf står 3 arter på den danske rødliste, mens 6 arter findes på den danske gulliste (Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen, 2001a. & 2001b).

De arter som står på den danske rødliste var; Rødlig Vandaks, Vandpeber-Bækarve og Flydende Kogleaks. Med undtagelse af Rødlig Vandaks og Flydende Kogleaks, der findes spredt i søen, findes de øvrige kun fåtalligt i søen (Ringkjøbing Amt 2006d).

Gullistearterne var følgende: Strandbo, Nåle-Sumpstrå, Hår-Tusindblad, Bændel-Vandaks, Langbladet Vandaks og Almindelig Pilblad. Arterne var fåtalligt tilstede og havde en begrænset udbredelse i søen bortset fra Nåle-Sumpstrå og Bændel-Vandaks, der begge var spredt forekommende. (Ringkjøbing Amt 2006d).

Den samlede dækningsgrad af undervandsvegetation i Søndersund i 2005 var 41 % og det relativ planteflydt volumen er beregnet til ca. 21 %. Sammenlignet med tidligere undersøgelser i 2000 og 1988 ses en betydelig tilbagegang i det plantedækkede areal og i plantevolumenet, jf. bilag (Ringkjøbing Amt, 2006d, 2001 & 1989). Artsantallet af undervandsplanter er øget sammenlignet med undersøgelserne i 2000 og 1988. Således er der i 2005 er indvandret 12 nye arter til Søndersund. Af disse arter er alle fåtalligt tilstede. De 4 arter; Svømmende Sumpskærm, Stilkfrugtet Vandkrans og Tråd-Vandaks samt krydsningen mellem Græsbladet Vandaks og Hjertebladet Vandaks, er ikke genfundet siden 1988 (Ringkjøbing Amt, 1989).

Samlet beskrivelse af trusler: Søndersund har en unik og meget beskyttelsesværdig undervandsvegetation, hvor en lang række af Danmarks mest sjældne undervandsplanter listet på den danske gulliste og rødliste findes registreret. Truslerne for området er i dag; belastning fra oplandet med okkerslam og næringsstoffer samt tilgroning af de lavvandede brednære arealer med rørskov. En bevarelse af de sjældne undervandsplanter kræver at der sker en mekanisk fjernelse af søens rørskov kombineret med en fortsat kreaturgæsning. Endvidere bør det overvejes at fjerne slam fra søbunden, som vil hjælpe til med at genetablere sandbundsområder til gavn for en række af det sjældne undervandsarter. Søen lever ikke op til sin målsætning som naturvidenskabeligt referenceområde og undervandsplanternes dækningsgrad og det planteflydt volumen er gået betydeligt tilbage sammenlignet med 2000 (Ringkjøbing Amt 2006d).

3.2.2. Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks (3150)

De fleste danske søer hører til denne type. Bevaringsstatus for naturtyper 3150 er på nationalt plan endnu ikke vurderet, men naturtypen er forringet i kvalitet de fleste steder på grund af øget eutrofiering, men findes stadig udbredt i alle landsdele (Søgaard et. al.,2003). Herunder er Tangsø og Indfjorden behandlet .

Tangsø

Tangsø lever ikke op til sin særskilte basismålsætning i henhold til amtets regionplan. Næringsstofniveauet for totalfosfor ligger på et niveau omkring 0,08 mg totalfosfor/l både mht. sommerperioden og årsgennemsnittet, jf. bilag. Næringsstofbelastningen til Tangsø fra Flynder å-oplandet er den væsentligste faktor til at søen ikke opfylder sin målsætning. Sigtdybden i søen bestemmes høj grad af ophvirvlet bundmateriale (vindpåvirkning) frem for søvandets planktonbiomasse, hvilket skyldes at søens opholdstid er meget lille (< 1 døgn).

Tilløbene til Tangsø har svingende vandføring, de bevirker at søens vandstand også ændres, hvilket kunne være til gavn for grundskudsplanterne som findes i søen.

Undervandsvegetationen i er artsrig med 31 registrerede arter i 2005 (Ringkjøbing Amt, 2006b).

Rødlistearten Vandpeber-Bækarve var blandt de registrerede arter og forekom ret spredt i søen. Endvidere blev 7 arter fra den danske gulliste registreret. Disse var Nåle-Sumpstrå, Hår-Tusindblad, Krans-Tusindblad, Svømmende Sumpskærm, Brodbladet Vandaks, Bændel-Vandaks og Langbladet Vandaks. Alle disse arter var kun fåtalligt eller meget fåtalligt tilstede (Ringkjøbing Amt, 2006a)

Af de i alt 31 arter af undervandsplanter registreret ved undersøgelsen i 2005 fandtes 10 ud af landets 19 vandaksarter samt 1 vandakskrydsning.

Den samlede dækningsgrad af undervandsvegetation i Tang Sø i 2005 var 56 % og det relativt planteflydt volumen er beregnet til ca. 17%. Sammenlignet med undersøgelsen fra 2000 ses en fremgang i det plantedækkede areal fra 44%, hvilket også afspejles i det registrerede planteflydtvolumen som steg betydeligt fra 9,9% til i dag 16,8% (Ringkjøbing Amt, 2006b & 2001) , jf. bilag. Arterne som var især har haft fremgang var bl.a. karakterarterne for naturtypen; Hjertebladet Vandaks, og Kors-Andemad samt Vandpeber-Bækarve, Liden Vandaks og Spinkel Vandaks.

Artssammensætningen af undervandsvegetationen er øget sammenlignet med undersøgelserne i 2000 og 1988. Således er der i 2005 er indvandret 8 nye arter til Tangsø, herunder karakterarten for naturtypen Slank Blærerod.

Det vigtigt i Tangsø at fastholde den nuværende kreaturgræsning af arealerne ned til søen. herved opstår lysåbne og lavvandede områder i bredzonen, hvor der vil kunne være en artsrig undervandsvegetation. Enkelte af undervandsplanterne registreret i Tangsø lever udelukkende på lavt vand langs søbredden, hvorfor kreaturgræsning er af meget stor betydning for bibeholdelsen af disse arter. I Tangsø er rørskovene tættest og mest udbredt i søens vestende.

Samlet beskrivelse af trusler: Tangsø har en artsrig undervandsvegetation med flere af Danmarks mest sjældne undervandsplanter der findes på den danske gulliste og rødliste, Undervandsvegetationen har været i fremgang i perioden 2000 - 2005. Truslerne for området er i dag; belastning fra oplandet med okkerslam og næringsstoffer samt tilgroning af de lavvandede brednære arealer med rørskov. En bevarelse af de sjældne undervandsplanter kræver at den nuværende kreaturgræsning som minimum fastholdes.

Indfjorden

Næringsstofindholdet i Indfjorden har siden 2000 været stigende. Det gennemsnitlige fosforniveau i sommerperioden er steget i perioden 2000 - 2005 til et niveau omkring 0,050 mg P/l, jf. bilag. Stigningen i fosforindholdet ses også når årgennemsnittene sammenlignes. Totalkvælstofindholdet i søvandet ligger ligget stabilt i perioden 2000-2005 på omkring 1,7 mg N/l i sommerperioden. Dette har betydet et fald i den gennemsnitlige sigtddybde fra 1,7 til 1,5 meter i perioden, jf. bilag. Sigtdybden i søen bestemmes høj grad af ophvirvlet bundmateriale (vindpåvirkning) frem for søvandets planktonbiomasse, hvilket skyldes at søens opholdstid er meget lille (< 1 døgn).

Søens maksimaldybde på 1,7 meter betyder at der har været lys til bunden til gavn for vegetationen i sommerperioden. Resultaterne indikerer at miljøtilstanden i Indfjorden kan på sigt kan blive dårligere end den er i dag grundet et øget næringsstof indhold. Søens har tidligere har et højere næringsstofniveau i perioden 1986 – 1991 omkring de 0,1 mg totalfosfor/l målt som årgennemsnit.

Saltholdigheden har i 2005 været væsentligt højere end de tidligere år både målt sommer- og årgennemsnit, hvilket skyldes indstrømning af saltvand fra Nissum Fjord, som resulterede i en saltholdighed i bundvandet på 16,6‰. Hændelser som denne er naturlige men vil kunne have effekt på undervandsvegetationen.

Indfjorden belastes med okkerslam, bl.a. via Grønkær Bæk (Søndersund og Byn) samt direkte fra drængrøfter som har en negativ indvirkning på søens undervandsvegetation (Ringkjøbing Amt 2006a & 2006c). Søens undervandsvegetation vurderes at få en positiv udvikling, hvis okkerbelastningen reduceres.

Indfjordens beliggenhed tæt på Nissum fjord betyder at der kan strømme saltvand ind i søen som vil have en effekt på undervandsplanter – især i området omkring afløbet. Dette er en naturlig påvirkning som vil ske som følge af høj vindstyrke kombineret med vindretningen.

Undervandsvegetationen er artsrig med 31 registrerede arter i 2005, herunder var 4 arter af kransnål, som dominerede det plantedækkede areal i søen (Ringkjøbing Amt, 2006c). 2 af de registrerede arter findes på den danske rødliste, mens 5 arter findes på den danske gulliste (Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen, 2001a. & 2001b).

De 2 arter, som findes på den danske rødliste, var Vandpeber-Bækarve og Lav Kogleaks. Sammenlignes med tidligere undersøgelser i 2000 ses Lav Kogleaks at være i tilbagegang mens Vandpeber-Bækarve at være i fremgang svarende til henholdsvis fåtallig og spredt forekomst (Ringkjøbing Amt, 2006c)

Gullistearterne var følgende; Nåle-Sumpstrå, Kranstusindblad, Brodbladet Vandaks, Trådvandaks og Søpryd (undervandsform). Alle arterne var registreret med enten spredt eller fåtallige forekomster (Ringkjøbing Amt, 2006c).

Indfjordens nære beliggende til Nissum fjord ses også ved enkelte fund af alm. havgræs i søen.

Den samlede dækningsgrad af undervandsvegetation i Indfjorden i 2005 var 51% og det relativt plantefyldt volumen er beregnet til ca. 18%. Sammenlignet med undersøgelsen fra 2000 ses en stor fremgang i det plantedækkede areal fra 20%, hvilket også afspejles i det registrerede plantefyldtvolumen som steg betydeligt fra 7% til i dag 18% (Ringkjøbing Amt, 2006b & 2001). Arterne som var især har haft fremgang var bl.a. karakterarten for naturtypen; Hjerterbladet Vandaks, samt Ru Kransnål og Skør Kransnål.

Artssammensætningen af undervandsvegetationen er øget sammenlignet med undersøgelserne i 2000 og 1988. Således er der i 2005 er indvandret 9 nye arter til Indfjorden, herunder Brodbladet Vandaks, Trådvandaks og Søpryd.

Vegetations udbredelse og plantefyldt volumen lever op til basismålsætningen i amtets gældende regionplan.

Det vigtigt i både Tangsø og Indfjorden at fastholde den nuværende kreaturgræsning af arealerne ned til søen. herved opstår lysåbne og lavvandede områder i bredzonen, hvor der vil kunne være en artsrig undervandsvegetation. Enkelte af undervandsplanterne registreret i både Tangsø og Indfjorden lever udelukkende på lavt vand langs søbredden, hvorfor kreaturgræsning er af meget stor betydning for bibeholdelsen af disse arter. I Tangsø er rørskoven tættest og mest udbredt i søens vestende.

Samlet beskrivelse af trusler: Indfjorden har en artsrig undervandsvegetation med flere af Danmarks mest sjældne undervandsplanter der findes på den danske gulliste og rødliste, Undervandsvegetationen har været i fremgang i perioden 2000 - 2005. Truslerne for området er i dag; belastning fra oplandet med okkerslam (især Indfjorden) og næringsstoffer samt tilgroning af de lavvandede brednære arealer med rørskov. En bevarelse af de sjældne undervandsplanter kræver at den nuværende kreaturgræsning som minimum fastholdes.

3.3. Beskrivelse af naturtilstanden i de marine naturtyper

3.3.1. Kystlaguner og strandsøer (1150)

Naturtypen 1150 (kystlagune og strandsøer) er eneste marine naturtype kortlagt for Nissum Fjord. Kortlægningen omfatter kystlagunen Nissum Fjord på 6400 ha og 107 kortlagte strandsøer på tilsammen 27 ha (Foverskov, 2004). Kystlagunen er af Ringkjøbing Amt velundersøgt for en lang række biologiske og kemiske parametre. Nedenstående gennemgang af fjordens miljøtilstand bygger på amtets publikationer (se. f.eks. Ringkjøbing Amt, 2005b). Der findes ingen miljødata for strandsøerne.

Plankton

En lav tæthed af planteplankton er en af de vigtigste faktorer for opretholdelse af en god sigtddybde. Med det nuværende økologiske system i fjorden er planteplanktonbiomasserne i fjorden høje med årsbiomasser varierende mellem 200-2000 µg C l⁻¹ (højest i Felsted Kog), og det bevirker at målet for sigtddybden ikke er nået. Den gennemsnitlige sigtddybde i perioden 1989-2004 har svinget omkring ca. 1,1 m uden tendens til stigning eller fald. Den relativt dårlige sigtddybde skyldes høj algebiomasse, og det manglende dække af bundplanter til at dæmpe resuspension af sedimenterede partikler.

Bundvegetation

Dybdeudbredelse af undervandsvegetation har de sidste 15 år svinget mellem ca. 0,6 og 0,9 m. Dog har det på mange undersøgelsestransektter været svært at observere nok punkter med vegetation til en egentlig dybdegrænsebestemmelse, pga. meget lidt vegetation på dybt vand. Så lidt, at man kunne overveje om dybdegrænsen burde angives som væsentlig mindre. Dybdegrænsen har været signifikant stigende fra 1985 og fra 1989 - den toppede i 2000, og er siden faldet. Den større dybdegrænse først 2000'erne er udtryk for at vegetationen disse år var ved at sprede sig til de dybere områder flere steder, uden tvivl som følge af den forbedrede sigtddybde. Denne forbedring i dybdegrænsen har ikke kunne fastholdes, måske som følge af generel tilbagegang af arterne på det lave vand, som var de arter der havde spredt sig til de dybere områder og igen forsvundet. I amtets regionplan er opstillet en målsætning om en udbredt bundvegetation med en dybdegrænse større end 2 m, der således ikke er opfyldt.

Dækningsgraden af blomsterplanter, der er et udtryk for hvor mange procent af det undersøgte område, der er bevokset med blomsterplanter, giver sammen med dybdegrænsen et udtryk for denne habitattypes størrelse. Dækningsgraden af blomsterplanter har været statistisk signifikant faldende i perioden 1985-2004. Niveauet har siden 1990 svinget mellem 3% og 15%, hvor det fra 1985 til 1989 var 25%. Artssammensætningen er forskellig i fjordens tre delområder primært pga. forskelle i saltholdighed og der er også forskel i forekomsten af arterne i forhold til dybden. Den størst tilbagegang er i Mellem- og Ydre Fjorde, uden for ålegræsområdet på dybere vand i den nordlige del af ydre fjord. Den største sammenhængende bevoksning i fjorden er i et mindre område i den nordlige del af Ydre Fjorde, hvor der er Ålegræs.

Eutrofieringsbetingede alger trives ved mange næringsstoffer i vandet. Derfor er det også en indikator for næringsstofbelastningen i området. Samtidig kan større mængder direkte påvirke blomsterplanterne primært gennem lyskonkurrence. Der er under NOVANA undersøgelserne registreret flere forekomster af løstliggende eutrofieringsbetingede alger. Det er først og fremmest søsalat i de dybere områder, men også om trådalger på de lavere områder. Epifytbelægning på planter er ofte veludviklet.

Bundfauna

Der har været store fluktuationer i både individtæthed og biomasse af bundfauna siden 1989 hvor et prøvetagningsprogram for bundfauna blev iværksat, både inden for de enkelte hovedgrupper og bunddyrene som helhed. Specielt har udsvingene været markante inden for bløddyr, hvilket næsten udelukkende skyldes variationer i antallet af sandmuslinger forårsaget af svingninger i saltholdigheden og i tilførslen af larver fra Vesterhavet. I vintre hvor saliniteten falder til lave værdier dør sandmuslingerne, og medvirker til et stort fald i den samlede biomasse af bunddyr. I Felsted Kog varierer saltholdigheden i bassinet ofte meget i løbet af året, hvorfor betingelserne hverken er optimale for saltvands-, brakvands- eller ferskvandsarter. Den ofte markant mindre biomasse her skyldes, at en stor del af individantallet udgøres af små ferskvandsprægede arter såsom dansemyggelarver, mens der i nogle år hverken registreres muslinger eller snegle. Bundfauna er dog ikke nogen god indikator for miljøtilstanden, da den i brakvandsområder normalt er meget forarmet, pga. de ustabile saltforhold som ikke nødvendigvis behøver at være induceret af mennesker.

Eutrofiering

Miljøtilstanden i alle kystnære og åbne indre farvande vurderes generelt som utilfredsstillende for biologiske elementer (Ærteberg i Dahl et al., 2005). Hovedårsagen er eutrofiering, og Nissum Fjord er ingen undtagelse. Fjorden har et afstrømningsopland på godt 1600 km² og et fjordareal på 64,3 km², hvorved oplandsareal/fjordareal forholdet kan beregnes til ca. 25. Nissum Fjord har altså et stort opland i forhold til fjordens størrelse, og er derfor i udpræget grad påvirket af afstrømningen fra oplandet. Næringssaltsbelastningen til fjorden er meget stor, og målsætningerne for reduktioner er endnu ikke nået (Ringkjøbing Amt, 2002). Da selv beskedne tilførsler af næringsalte kan have en markant effekt på plante- og dyrelivet, kan det konkluderes at eutrofiering er hovedårsagen til den utilfredsstillende miljøtilstand i Nissum Fjord, og at eutrofiering som trussel for kystlagune naturtypen (1150) er slået fuldt igennem.

Tungmetaller og miljøfarligestoffer

Amtet har ingen data til at vurdere niveauerne for tungmetaller og miljøfarligestoffer i Nissum Fjord.

Hydrologi

Slusen ved Torsminde ønskes styret så fjorden opnår et vandskifte med Vesterhavet svarende til en overfladesaltholdighed mellem 8 og 12 promille i Yder Fjord, op til 12 promille i Mellem Fjord og højest 4 promille i Felsted Kog. Endvidere tilstræbes det at store variationer i saltholdighed over korte tidsrum undgås. Målsætningen for saltholdigheden i fjorden er ikke altid opfyldt (Ringkjøbing Amt, 2002), idet der jævnligt måles sommersaltholdigheder over de målsatte intervaller. En høj vandudveksling med Vesterhavet kan fortynde næringssaltkoncentrationerne i fjordvandet og således medvirke til bedre miljøforhold. Slusepraksis har derfor indflydelse på naturtypens tilstand.

Invasive arter

Sandmusling stammer oprindeligt fra Nordamerika og blev indslæbt til Europa for mindst 700 år siden. Arten forekommer ofte i tætte bestande i danske kystvande, herunder i Nissum Fjord. Den tåler saltholdigheder ned til 4,5 ‰, og findes derfor ikke i Felsted Kog. Arten betragtes ikke som en trussel i kystlaguner, tværtimod har artens høje filtrationsevne en god effekt på sigtddyben, hvor eutrofiering har afstedkommet høje planteplanktonbiomasser.

Samlet beskrivelse af naturtype 1150

Samlet konklusion for bevaringsstatus for naturtype 1150 i habitatområde nr. 58 er, at naturtypen er følsom overfor belastning med næringsstoffer, og fremstår på grund af påvirkningen i dag som en stærkt eutrofieret brakvandslagune (Ringkjøbing Amt, 2005b). Fjorden er målsat med en gennemsnitlig sommersigtdybde på mindst 2 meter, tilstedeværelse af et udbredt plantedække

med en dybdegrænse større end 2 meter, og et varieret dyreliv tilpasset saltholdigheden i fjorden. Den nuværende sigtddybde opfylder ikke målsætningen og bundvegetationens udbredelse er kun en brøkdel af udbredelsen før 1970'erne. Eutrofieringsbetingede makroalger (herunder Søsalat) og epifytter er tilstede i relativt store mængder. Fjorden kan i lighed med Ringkøbing Fjord være forurenet med tungmetaller og miljøfarligestoffer, men det kan hverken bekræftes eller afkræftes pga. manglende datagrundlag. Slusepraksis har indflydelse på naturtypens eutrofieringstilstand, alt efter hvor meget af det relativt renere Vesterhavsvand der indsluses.

Opsummering i forhold til Vandrammedirektivets basisanalyse: Det er vurderet, at målsætningerne for miljøtilstand ikke kan opfyldes ved udgangen af 2015, og at eksisterende eller planlagte tiltag ikke vil ændre den økologiske tilstand væsentligt (Ringkøbing Amt, 2006e).

3.4. Beskrivelse af Arter

Vandranke

Bestand: Vandrankens udbredelse er undersøgt i forbindelse med NOVANA-programmet i 2004 (Bundgaard 2006). Indenfor habitatområde nr. 58 er Vandranke fundet i en afvandingskanal syd for Feldsted Kog. Her findes en betydelig population af Vandranke, der pt. er det nordligste fund af vandranke i Danmark. Bestanden vurderes indtil videre at være stabil.

Foreløbig trusselsvurdering: Vandranke antages generelt at være en konkurrencesvag art, der kun vokser, hvor miljøet har lave næringsstoffkoncentrationer, eller hvor der er forstyrrelser, fordi stress og forstyrrelser mindsker konkurrencen (Laursen, K.D., 2003). Den store forekomst af Vandranke i afvandingskanalen syd for Feldsted Kog hænger givetvis sammen med en relativt hårdhændet vedligeholdelse med 2 årlige grødeskæringer. Bestanden i afvandingskanalen vurderes at være stabil og synes ikke umiddelbart truet.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet, og udgør i alt 12,6 ha.

Havlampret

Bestand: Havlampretter har ingen fiskerimæssig betydning, og der foreligger ingen statistikker for fangsten af havlampretter i Nissum Fjord. Forekomsten af havlampret i Nissum Fjord er dermed ukendt. Havlampretter formodes dog at gyde i Storå-systemet, da et enkelt eksemplar er observeret i Tvis Å – et tilløb til Storå. Nissum Fjord benyttes dermed som migrationsrute for Havlampretter på gydevandring.

Foreløbig trusselsvurdering: De væsentligste trusler mod Havlampretten vurderes generelt at være tilknyttet opholdet i ferskvand. Kendskabet til Havlamprettens specifikke krav er dog mangelfuldt, og truslerne mod Havlampretten i habitatområde nr. 58 lader sig derfor ikke nærmere vurdere.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses på kortmaterialet. Havlampretten vurderes at kunne opholde sig overalt indenfor habitatområde nr. 58. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6493 ha.

Flodlampret

Bestand: Flodlampretter har ingen fiskerimæssig betydning, og der foreligger ingen statistikker for fangsten af Flodlampretter i Nissum Fjord. Forekomsten af Flodlampret i Nissum Fjord er dermed ukendt. Ringkøbing Amt har ej heller kendskab til observationer af Flodlampretter i tilknyttede vandløbssystemer.

Foreløbig trusselsvurdering: De væsentligste trusler mod Flodlampretten vurderes generelt at være tilknyttet opholdet i ferskvand. Kendskabet til Flodlamprettens specifikke krav er dog mangelfuldt,

og truslerne mod eventuelle Flodlampretter i habitatområde 58 lader sig derfor ikke nærmere vurdere.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Flodlampretten vurderes at kunne opholde sig overalt indenfor habitatområde nr. 58. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6520 ha.

Bæklampret

Bestand: Bæklampretten gennemfører hele sin livscyklus i vandløb. Bæklampretten er fundet almindeligt udbredt i tilløbene til Nissum Fjord i forbindelse med Ringkjøbing Amts regionale undersøgelser (Balleby, 2002). Egentlige kvantitative bestandsopgørelser foreligger dog ikke.

Foreløbig trusselvurdering: Bæklampretten vurderes generelt ikke at være truet indenfor habitatområde 58.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Bæklampretten vurderes at kunne gyde i alle vandløb indenfor habitatområde nr. 58, forudsat den rette substratsammensætning er til stede. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 123 ha.

Stavsild

Bestand: Stavsilden har ingen fiskerimæssig betydning, og der foreligger ingen statistikker for fangsten af stavsild i Nissum Fjord. Lystfiskere rapporterer dog om store fangster af stavsild fra molerne i Torsminde på havsiden, hvilket sandsynliggør, at stavsilden også lejlighedsvist vil forefindes i Nissum Fjord.

Foreløbig trusselvurdering: De væsentligste trusler mod stavsilden vurderes generelt at være: Fiskeri, eutrofiering i vandløb og fjorde, udledning af surt vand og okker fra drænedede arealer samt dårlige fysiske forhold i vandløbene. Kendskabet til stavsildens specifikke krav er dog mangelfuldt, og truslerne mod Stavsilden i habitatområde nr. 58 lader sig derfor ikke nærmere vurdere.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Stavsilden vurderes at kunne gyde i Storå. Mundingsområdet og evt. Nissum Fjord vurderes at kunne fungere som opvækstområde for stavsildens yngel. I øvrigt vurderes Nissum Fjord kun at fungere som en eventuel migrationsrute for de adulte fisk på gydevandring. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6372 ha.

Odder

Bestand: I slutningen af 1950'erne kunne man kun få et billede af odderens udbredelse ved at se på antallet af skudte dyr. På daværende tidspunkt blev der nedlagt knap 500 oddere i Danmark. I 1967 blev odderen fredet, men på dette tidspunkt var den danske bestand gået drastisk tilbage. Nedgangen fortsatte gennem 1970'erne og 1980'erne. I 1984-1986 viste en undersøgelse, at der kun fandtes oddere i Midt- og Nordvestjylland. Odderen gik også tilbage i de andre europæiske lande. Dette medførte at den i 1992, da direktivet blev implementeret i Europa, blev medtaget på habitatdirektivets bilag II og IV, hvor arter der kræver udpegning af særlige bevaringsområder og streng beskyttelse er medtaget. I 1996 viste en landsdækkende undersøgelse, at spredt sig. Odderen blev, ud over de tidligere kerneområder, således også registreret i store dele af Vendsyssel, Djursland og mod syd havde den bredt sig mod syd ned gennem Ringkjøbing amt.

I forbindelse med NOVANA overvågningen, blev odderens forekomst igen undersøgt på 586 stationer fordelt over hele landet. I Ringkjøbing amt blev forekomsten på 151 stationer ved vandløb, søer og fjorde undersøgt. Der blev fundet positive spor efter odder på 136 af disse stationer. Inden for habitatområde nr. 58 blev der registreret odder mange steder (Bundgaard 2006).

Foreløbig trusselsvurdering: På baggrund af odderens positive fremgang i Jylland i løbet af 1990'erne, og forekomsten mange steder i Nissum Fjord området vurderes der ikke umiddelbart at være trusler mod den inden for habitatområde nr. 58. Det er dog vigtigt, at der forsat findes yngle- og fourageringsmuligheder inden for området.

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder kan ses på kortmaterialet. Ved udpegningen er medtaget fjordkanten samt vandløb og vandløbsnære arealer. I alt vurderes det potentielle levested inden for habitatområde nr. 58 at udgøre ca. 2370 ha.

Rørdrum

Bestand: Det blev i 1997 vurderet, at den europæiske bestand af Rørdrum var på ca. 10.000-12.000 ynglepar. Bestanden har generelt været faldende i Vesteuropa, mens der i Nordeuropa herunder Danmark er registreret en fremgang gennem 1980'erne og 1990'erne. I 1980'erne blev den danske bestand opgjort til 24-40 par, dette antal var steget til 150-200 par i 1998. De danske ynglefugle er koncentreret i Vejlerne og Maribo-søerne med spredte forekomster på andre lokaliteter, specielt lang den jyske vestkyst (Pihl et al. 2003). Antallet af ynglende Rørdrum indenfor fuglebeskyttelsesområde nr. 38 var op gennem 1980'erne lav der blev således registreret maksimalt ét par i perioden (Christensen 1987, Miljøministeriet 1990). Det er Ringkøbing Amts vurdering, at antallet af ynglepar ved Nissum Fjord efterfølgende har været i god fremgang. Der forelægger dog ikke en samlet undersøgelse af dens forekomst fra den seneste årrække. Østergård (2004) oplyser, at der var 3-5 ynglepar alene i den nordlige del af Feldsted Kog i 2004. Det vides også, at arten de seneste år har ynglet i Indfjorden, og der findes sandsynligvis også enkelte ynglepar i den resterende del af Nissum Fjord (Amstrup pers. komm.). I forbindelse med NOVANA programmet skal der i 2008 foretages optællinger af ynglende Rørdrum inden for fuglebeskyttelsesområderne.

Foreløbig trusselsvurdering: Rørdrum er afhængig af større arealer af uforstyrret rørskov i brak- eller ferskvandsområder. Vandstanden i yngleområdet skal være høj (min 15 cm) i yngletiden (1/2-1/6), således at ynglelokaliteterne er sikre for evt. rovdyr. Lokalt i fuglebeskyttelsesområde nr. 38 vurderes forholdene at være nogenlunde konstante, det må dog forventes, at der med tiden sker en udvidelse af områder med rørskov, hvilket vurderes at ville være til gavn for området's bestand af rørdrum. Inden for området vurderes specielt Feldsted Kog og Indfjorden at være af afgørende betydning for bestanden af ynglende Rørdrum, men også rørskovsområder i Bøvling Fjord vil med tiden evt. kunne huse enkelte ynglepar.

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder kan ses på kortmaterialet. Ved udpegningen er medtaget arealer med eksisterende, tæt rørskov velegnet til skjul og reder, samt lavvandede åbne vandflader i kanten af rørskoven til fouragering. I alt vurderes det potentielle levested inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 at udgøre ca. 992 ha.

Knopsvane

Bestand: Den samlede nordvesteuropæiske bestand blev i 2002 opgjort til 250.000 fugle. Bestanden har været i vækst siden 1970'erne og er omtrentlig fordoblet i perioden 1974-1996. Den danske bestand af knopsvane vurderes i den samme periode at have været nogenlunde stabil. Der blev ved midvintertællingerne således registreret 43.600-69.200 i perioden 1969-73, 37.000-73.200 fra 1987-92 og endelig 53.300 i januar 2000. I lighed med Ringkøbing Fjord har også Nissum Fjord været udsat for en kraftig belastning med næringsstoffer. Dette har reduceret bundvegetationen og dermed fødegrundlaget for bl.a. knopsvane (Pihl et al. 2003). Dette illustreres ved, at Nissum Fjord frem til slutningen af 1970'erne var fældningsplads for op til 3.000 knopsvaner (Christensen 1987) som det ses af tabel 3.4.1. er dette antal faldet betragteligt. Dette skal ses i sammenhæng med, at den nordvesteuropæiske bestand i samme periode er blevet fordoblet og den danske bestand har været uændret.

Foreløbig trusselsvurdering: Det er af afgørende betydning for at genoprette områdets værdi som rastelokalitet for bl.a. Knopsvane, at der sker en reduktion af udledningen af næringsstoffer til Nissum Fjord. Knopsvanen er generelt robust overfor menneskelige forstyrrelser undtagen i fældningsperioden, hvor fældende flokke flygter på lang afstand fra f.eks. både og brætsejlere. (Pihl et al. 2003). Det bør derfor sikres at raste- og overnatningspladser friholdes for forstyrrelser i fældningsperioden.

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet og er sammenfaldende for Pibe-, Sangsvane og tre gåsearter (se kort). Der er medtaget store åbne vandflader, og eng- og landbrugsområder omkring vandfladerne. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 9.080 ha. Knopsvanen anses normalt for at være mere tilknyttet vandfladerne sammenlignet med de to andre svanearter. Der har dog i 1990erne i stigende grad været observeret flokke, der som Pibe- og Sangsvane græsser på vinterafgrøder (Pihl et al. 2003).

Tabel 3.4.1. Det maksimale antal af det maksimale antal rastende knopsvaner inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1987 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990, og data 1992-2003 stammer fra DMU.

1988	1992-1997	1998-2003
1.104	163	360

Pibesvane

Bestand: Den samlede nordvesteuropæiske bestand er i 2002 opgjort til ca. 29.000 Pibesvaner. Bestanden har været i vækst siden 1970erne og er fordoblet frem til slutningen af 1990erne (Pihl et al. 2003). I Danmark er bestanden i samme periode også øget. Der var således 2.000-3.000 fugle ved de landsdækkende tællinger i 1970erne og 4.100-4.400 i starten af 1990erne (Laubæk 1995). På baggrund af DMU's optællinger er der klare indikationer på, at der har været en fremgang i antallet af rastende Pibesvane inden for området. Antallet af rastende fugle indenfor fuglebeskyttelsesområde nr. 38 havde således en middel forekomst på 82 og en maksimal forekomst på 101 i perioden 1992-1997. I den efterfølgende periode 1998-2003 blev der registreret en middel- og maksimal forekomst på hhv. 271 og 1.211. Pibesvanen anvender de åbne vandflader inden for området som raste- og overnatningsområde. Pibesvanen lever næsten udelukkende af planteføde. I slutningen af 1960erne og begyndelsen af 1970erne fouragerede de i dagtimerne næsten udelukkende på bundvegetationen i fjord- og søområder, i løbet af de seneste årtier har arten skiftet til i langt overvejende grad at fouragere på landbrusarealer i og uden for fuglebeskyttelsesområdet. (Laubæk 1995, Pihl et al. 2003).

Tabel 3.4.1. Det maksimale antal af det maksimale antal rastende pibesvaner inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1987 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990, og data 1992-2003 stammer fra DMU.

1987	1992-1997	1998-2003
169	101	1.211

Foreløbig trusselsvurdering: Ved fortsat sikring af raste- og overnatningspladser er der ikke de store kendte trusler for arten i området. Pibesvanen er generelt robust overfor menneskelige forstyrrelser (Pihl et al. 2003).

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet og er sammenfaldende for Sangsvane og tre gåsearter (se kort). Der er medtaget store åbne vandflader, og eng- og landbrugsområder omkring vandfladerne. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 9.080 ha.

Sangsvane

Bestand: Den vesteuropæiske bestand af sangsvane har været i kraftig vækst de sidste 25 år. Bestanden er således øget med 50-75% i perioden 1974-1996, og bestanden er opgjort til ca. 59.000 fugle. Den danske bestand har i samme perioden vist en lignende stigning i antallet af rastende fugle. Der blev i perioden 1969-1973 registreret 5.400-10.800 fugle. Dette antal var ved den seneste optælling i 2000 steget til 23.000 fugle (Pihl et al. 2003). Den maksimale forekomst inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 er også øget i perioden 1987 til 2003 fra 169 til 947. Som pibesvane er sangsvane også stort set udelukkende herbivor (Cramp et al. 1977). Sangsvanerne fouragerede tidligere også næsten udelukkende på bundplanter i fjord- og søområder, men er som pibesvanerne nu også skiftet til fouragering på de omkringliggende eng- og markområder (Laubæk 1995, Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 har antallet af rastende sangsvaner været stigende fra 1992 til 2003 (tabel 3.4.2.). Årsagen til denne fremgang vurderes bl.a. at skyldes artens evne til at skifte fødeemner fra undervandsvegetation til plantemateriale på landbrugsarealer.

Tabel 3.4.2.. Det maksimale antal af rastende sangsvaner inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data 1992-2003 stammer fra DMU.

1987	1992-1997	1998-2003
-	367	947

Foreløbig trusselvurdering: Ved fortsat sikring af raste- og overnatningspladser er der ikke de store kendte trusler for arten i området. Sangsvanen er som Pibesvane generelt robust overfor menneskelige forstyrrelse (Pihl et al. 2003)

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet og er sammenfaldende med Pibe-, Knopsvane og tre gåsearter på udpegningsgrundlaget (se kort). Der er medtaget store åbne vandflader (Sønder Dyb, Stadil Fjord), og eng- og landbrugsområder omkring vandfladerne. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 9.080 ha.

Kortnæbbet gås

Bestand: Den samlede danske bestand af Kortnæbbet Gås talte i 1990erne 30.000-40.000 fugle; bestanden har været svagt stigende gennem 1990erne (Pihl et al. 2003). Antallet af rastende Kortnæbbede Gæs inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 har, som det fremgår af tabel 3.4.5 fluktueret gennem årene. Det ser dog ud til, at der har været tale om en fremgang fra 1985 til 2003. Som svaner og de øvrige gåsearter raster og fouragerer de Kortnæbbede Gæs både forår og efterår på eng- og markarealer, mens de overnatter på selve Nissum Fjord eller i nærliggende søer i området. Ofte ses de kortnæbbede gæs på markarealer uden for fuglebeskyttelsesområdet. For at undgå skade på de nysåede afgrøder, fodres gæssene med udlagt korn på 4-5 foderpladser i Vestjylland. I marts-april er stort set hele verdens bestanden samlet i Danmark (Pihl et al. 2003).

Tabel 3.4.5. Det maksimale antal af rastende kortnæbbet gås inden for EF-fuglebeskyttelsesområder nr. 38. Data fra 1989 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990, og data 1992-2003 stammer fra DMU.

1985	1992-1997	1998-2003
5.955	1.027	7.950

Foreløbig trusselvurdering: Ved fortsat sikring af fouragerings-, raste- og overnatningspladser vurderes der ikke at være de store kendte trusler for arten. Der drives jagt på kortnæbbet gås, og i takt med antallet er steget er også jagtudbyttet i Danmark steget til ca. 2.000 fugle i begyndelsen af 1990erne. Jagt vurderes ikke på nuværende tidspunkt, at være en trussel for de rastende kortnæbbede gæs.

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet og er sammenfaldende for svaner og gæs (se kort). Der er medtaget vandfladerne i de enkelte områder samt Indfjorden og eng- og landbrugsområder omkring vandfladerne. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 9.080 ha.

Bramgås

Bestand: Den samlede bestand af bramgås har været kraftigt stigende i antal siden begyndelsen af 1950'erne, hvor bestanden blev anslået til ca. 10.000 par. Ved den seneste opgørelse af verdensbestanden i 2002 blev der anslået en bestand på ca. 360.000 fugle. Den danske bestand af Bramgås har ligeledes været kraftigt stigende i denne periode. En stor del af den russiske bestand trækker gennem landet på vej til Holland, men et stigende antal er konstateret overvintrende i Danmark i specielt milde vintre (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 var Bramgås tidligere en sjælden rastefugl. Der blev på Bøvling Klit således kun registreret op til syv fugle i 1985 (Christensen 1987). I perioden 1992-1997 har DMU ikke foretaget optællinger af bramgæs i området. I den efterfølgende periode 1998-2003 er der derimod registreret et maksimalt antal på 2.451 fugle. Det er amtets vurdering, at dette antal har været stigende frem til 2006. Bramgås fouragerer i lighed med de øvrige gåsearter på eng- og markarealerne omkring især Bøvling Fjord. De store vandflader benyttes også af Bramgås som raste- og overnatningsområde (Pihl et al. 2003).

Foreløbig trusselsvurdering: På baggrund af de seneste årtiers markante fremgang vurderes artens bevaringsstatus ikke at være truet såfremt fouragerings-, raste- og overnatningspladser fortsat sikres.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Som for de foregående svaner og gæs er der medtaget åbne vandflader samt enge og dyrkede arealer. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 9.080 ha.

Lysbuget knortegås

Bestand: De lysbugede knortegæs der overvintrer i Danmark og Holland yngler på Svalbard og Nordøstgrønland. Bestanden har efter en voldsom tilbagegang siden starten af århundredet været stigende gennem den sidste årrække. I 1966-67 blev bestanden opgjort til kun 1.600 fugle, i begyndelsen af 1980'erne var der 3.500 fugle. Bestanden steg langsomt op gennem 1990'erne med 4.000-5.800 i begyndelsen, og den nåede 6.600 i vinteren 2001 (Denny et al. 2004). Om efteråret opholder 50-75% af bestanden sig i Danmark, resten i Lindisfarne i det nordøstlige England. I gennem 1960'erne vurderes det, at den samlede europæiske bestand af Lysbuget Knortegås opholdt sig ved Nissum Fjord. Lysbuget Knortegås lever udelukkende af planteføde. I efterårs- og vinterperioden fourageres der på vandplanter og makroalger i lavvandede fjordområder, men skifter i løbet af sen vinteren oftest til at græsse på strandenge (Pihl et al. 2003). Lysbugede Knortegås levede tidligere af den udbredte ålegræsvegetation i Nissum Fjord. På grund af den øgede belastning med næringsstoffer er ålegræssets udbredelse kraftigt reduceret fra starten af 1960'erne til i dag (Clausen & Percival 1998 og Miljøministeriet 2004). Lokalitetens værdi for denne gåseart har været faldende gennem en årrække (Clausen & Percival 1998). På trods af en generel stigning i antallet af Lysbugede Knortegæs der overvintrer i Danmark og Holland har antallet af rastende gæs i område nr.38 været faldende i perioden 1988-2003 (tabel 3.4.6.). Lokaliteten vurderes dog stadig at være af stor international værdi som rastelokalitet for Lysbuget Knortegås.

Tabel 3.4.6. Det maksimale antal af rastende lysbuget knortegås inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1988 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990 og data 1992-2003 stammer fra DMU.

1988	1992-1997	1998-2003
2.503	1.020	700

Foreløbig trusselsvurdering: Det er af afgørende betydning for at genoprette området værdi som rastelokalitet for lysbuget knortegås, at der sker en reduktion af udledningen af næringsstoffer til Nissum Fjord (Miljøministeriet 2004). Lysbuget Knortegås kræver desuden uforstyrrede fourageringsområder om foråret (Pihl et al. 2003). Det bør derfor sikres at raste- og overnatningspladser friholdes for forstyrrelser i forårs månederne.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Som for de foregående svaner og gæs er der medtaget åbne vandflader samt enge og dyrkede arealer. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 9.080 ha.

Pibeand

Bestand: Den nordvesteuropæiske bestand af pibeand er i 2002 opgjort til ca. 1,5 mio. fugle, og den har været stigende siden 1970'erne. Det vurderes således, at der er sket en fordobling i perioden 1974-1996. Antallet af rastende pibeænder i Danmark har ikke vist den samme markante fremgang. Data fra perioderne 1969-1973 og 1987-1988 indikerer en vis tilbagegang (Pihl et al. 2003). Hvorledes udviklingen har været på landsplan siden slutningen af 1980'erne er tilsyneladende usikker. Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 er bestanden blevet kraftigt reduceret som det fremgår af tabel 3.4.7. Årsagen til den kraftige tilbagegang vurderes i lighed med nedgangen i bestanden af lysbuget knortegås at skyldes den kraftige belastning med næringsstoffer og den deraf følgende negative effekt for udbredelsen af vandplanter i Nissum Fjord (Miljøministeriet 2004).

Tabel 3.4.7. Det maksimale antal af rastende pibeand inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1983 stammer fra Miljø- og Energiministeriet 1995, data fra 1988 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990 og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1983	1988	1992-1997	1998-2003
8.000	2.409	981	2.098

Foreløbig trusselsvurdering: Det er af afgørende betydning for at genoprette området værdi som rastelokalitet for lysbuget knortegås, at der sker en reduktion af udledningen af næringsstoffer til Nissum Fjord (Miljøministeriet 2004). Pibeand er, som de øvrige svømmeænder, en udpræget flokfugl, som er følsom overfor menneskelige forstyrrelser især jagtudøvelse. Det samlede danske jagtudbytte er i 1990'erne faldet fra 50.000-75.000 fugle i begyndelsen af årtiet til ca. 30.000 fugle i slutningen (Pihl et al. 2003)

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet og vurderes i det store hele at være sammenfaldende med Krik- og Spidsand. Medtaget er randområderne på vandfladerne, samt våde og fugtige enge, hvor især strandengene ved Bøvling Fjord, Holmen syd for Thorsminde og Fjandø er vigtige områder for de rastende pibeænder indenfor fuglebeskyttelsesområde nr. 38 (Christensen 1987). I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 4.785 ha.

Krikand

Bestand: Den samlede europæiske bestand af Krikand blev i 2002 opgjort til ca. 400.000. Bestanden har været nogenlunde stabil siden 1970'erne, der er dog set store fluktuationer fra år til år. Krikanden lever en noget skjult tilværelse, hvor de ligger skjult i småsøer og i den lukkede vegetation. Krikand ses ofte i store flokke i selskab med de øvrige svømmeænder. Den har et meget alsidigt fødevalg bestående af både plantefrø og invertebrater. Arten foretager også natlige fourageringsture til småsøer, fugtige enge og stubmarker (Pihl et al. 2003). Som det fremgår af tabel 3.4.8. er der inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38, efter et fald fra 1980'erne til 1990'erne, set en kraftig stigning i antallet af rastende Krikænder frem til 2003.

Tabel 3.4.8. Det maksimale antal af rastende krikænder inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1983 stammer fra Christensen 1987, og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1983	1992-1997	1998-2003
4.640	2.770	6.684

Foreløbig trusselsvurdering: På baggrund af de seneste års markante fremgang inden for området vurderes artens ikke umiddelbart at være truet såfremt fouragerings-, raste- og overnatningslokaliteter fortsat sikres. Afgørende er at der ikke sker en eutrofiering af vandområderne. Krikand er en udpræget flokfugl, som er følsom overfor menneskelige forstyrrelser især jagtudøvelse. Det samlede danske jagtudbytte er i 1990erne faldet fra 75.000-100.000 fugle til 50.000-65.000 (Pihl et al. 2003)

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet og vurderes i det store hele at være sammenfaldende med Pibe- og Spidsand. Medtaget er randområderne på vandfladerne, samt våde og fugtige strandenge omkring Nissum Fjord. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 4.785 ha.

Spidsand

Bestand: Den samlede nordvesteuropæiske bestand af spidsand er i 2002 opgjort til 60.000 fugle. Det vurderes, at bestanden i området har været stabil i perioden 1974-1996. I Danmark har antallet af rastefugle umiddelbart været faldende fra 17.800-31.500 i starten af 1970erne til kun 3.800-8.500 i 1988-1989. Antallet af rastende spidsænder fluktuerer kraftigt fra år til år. Der har tilsyneladende været problemer med at skaffe sikre landsdækkende tal fra træktiden, det vurderes dog at den danske bestand har været stabil (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 er antallet væsentlig lavere nu end ved fuglebeskyttelsesområdenes udpegnings i 1982. Årsagen til dette vurderes for Nissum Fjords vedkommende primært at være forårsaget af den kraftige eutrofiering. Spidsand er en sjælden dansk ynglefugl med en anslået bestand på 150-175 par. I 1980erne ynglede der ca. 20 par indenfor område nr. 38 (Christensen 1987). Ved seneste optælling i 2005 (Østergaard 2005) var den forsvundet som ynglefugl.

Tabel 3.4.9. Viser det maksimale antal af rastende spidsænder inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1983 stammer fra Christensen 1987, og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1983	1992-1997	1998-2003
1.630	289	495

Foreløbig trusselsvurdering: Eutrofiering af Nissum Fjord har haft stor betydning for mængden af tilgængelig føde for rastende Spidsænder. På baggrund af det stabile antal af rastende Spidsænder på landsplan, og det markant færre rastende fugle de seneste år inden for område nr. 38 sammenlignet med antallet da fuglebeskyttelsesområderne blev udpegede vurderes det, at være afgørende at udledningen af næringsstoffer til Nissum Fjord nedbringes. Det er også vigtigt at raste - og overnatningslokaliteter sikres, specielt strandengene langs Bøvling Fjord er vigtige. Spidsand ses ofte i store flokke i selskab med de øvrige svømmeænder og er som disse følsom overfor menneskelige forstyrrelser især jagtudøvelse. Det samlede danske jagtudbytte af spidsand har været aftagende fra 10.000-15.000 fugle til 5-10.000 fugle i perioden 1969 til 2000 (Pihl et al. 2003).

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet og vurderes i det store hele at være sammenfaldende med Krik- og Skeand. Medtaget er randområderne på vandfladerne, samt våde og fugtige enge omkring Nissum Fjord. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 4.785 ha.

Toppet skallesluger

Bestand: Den nordvest- og centraleuropæiske bestand af Toppet Skallesluger har siden 1974 været stigende, og ved den seneste opgørelse blev det vurderet, at bestanden var 170.000 fugle. Den danske bestand af rastende fugle er i samme periode faldet fra 11.700-19.600 i 1968-1973 til 10.100 ved den seneste opgørelse i 2000 (Pihl et al. 2003). Indenfor fuglebeskyttelsesområder nr. 38 er antallet, som det fremgår af tabel 3.4.10., af rastende fugle også faldet voldsomt. Det har ikke umiddelbart være muligt at finde en forklaring på denne store tilbagegang i antallet i Nissum Fjord.

Tabel 3.4.10. Viser det maksimale antal af rastende toppet skallesluger inden for EF-fuglebeskyttelsesområder nr. 38. Data fra 1983 og 1989 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990, og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1983	1989	1992-1997	1998-2003
280	12	15	41

Foreløbig trusselsvurdering: Da årsagen til tilbagegangen ikke kendes vurderes det at være vigtigt for at genoprette områdets værdi for rastende Toppet Skallesluger, at der sikres fouragerings-, raste - og overnatningslokaliteter i perioden oktober-april.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet og vurderes at være sammenfaldende med Stor Skallesluger. Medtaget er vandfladerne indenfor område nr. 38 herunder Indfjorden samt Fjandø. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6.420 ha.

Stor skallesluger

Bestand: Den nordvest- og centraleuropæiske bestand af Stor Skallesluger blev i 2002 opgjort til 250.000 fugle, og den har siden 1988 været stigende. Landsdækkende danske midvintertællinger synes at vise en aftagende tendens de seneste 30 år. Der blev således registreret 15.900-28.200 fugle i perioden 1969-1973 dette antal var i 2000 faldet til 13.600. Da Stor Skallesluger især registreres i hårde vintre kan milde vintre være medvirkende til de lavere tal i visse år (Pihl et al. 2003). Som det fremgår af tabel 3.4.11. ses det at der inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 er store forskelle i mellem de enkelte år. Specielt det uhørte lave antal i 1992-1997 virker urealistisk lavt. Antallet af rastefugle i 1998-2003 er som det kan ses de højeste i den 20 årige periode. Det vurderes, at denne store forskel skyldes, hvor lang og kold vinteren de enkelte år har været. I år med streng vinter er søerne inden for området frosset til og antallet bliver naturligvis lavt i disse år, modsat i mere milde vintre.

*Tabel 3.4.11. Viser det maksimale antal af rastende toppet skallesluger inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1983 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990, og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU. * denne meget lave værdi skyldes sandsynligvis manglende optællinger i perioden.*

1983	1988	1992-1997	1998-2003
1.360	855	4*	1.875

Foreløbig trusselsvurdering: På baggrund af artens fluktuerende forekomst i relation til vinterklimaet, vurderes det, at såfremt der sikres fouragerings-, raste - og overnatningslokaliteter ikke umiddelbart at være trusler mod områdets bestand af rastende og overvintrende bestand af Stor Skallesluger.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet og vurderes at være sammenfaldende med Toppet Skallesluger. Medtaget er vandfladerne indenfor område nr. 38 herunder Indfjorden samt Fjandø. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6.420 ha.

Rørhøg

Bestand: Den europæiske bestand blev i 1997 anslået til ca. 29.000 par og udviklingen i antal ser ud til at være aftagende. Den danske ynglebestand har siden 1970'erne derimod været stærkt stigende. Det blev således vurderet at der i perioden 1970 frem til midten af 1990'erne skete en stigning fra ca. 100 par til 650 par. Arten vurderes at være mest talrig på øerne (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 blev bestanden af ynglepar i 1983 anslået til 3-4 par (Christensen 1987) og i 1988-1989 til ét par (Falk & Brøgger-Jensen 1990). Det vurderes at antallet af ynglepar har været stigende siden, der findes dog ikke optællinger af antallet af ynglende rørhøge i området. Arten overvåges i NOVANA programmet i 2007. Det vurderes, at Feldsted Kog, Indfjorden, Byn og Tangsø, men også de voksende rørskovsbevoksninger nord og syd for Torsminde kan betragtes som egnede yngleområder.

Foreløbig trusselvurdering: Rørhøgene placerer deres reder i tæt rørskov og er således afhængige uforstyrrede områder i perioden 1.4.-1.8. Arten fouragerer både over rørskov, enge og dyrkede arealer. Rørskovsarealerne har generelt været stigende og med de mange forskellige fourageringsmuligheder inden for område nr. 38, vurderes der ikke umiddelbart at være trusler for rørhøg inden for området.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Der er medtaget våde arealer dækket af mose og tagrør samt landbrugsarealerne omkring de åbne vandflader. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 5.499 ha.

Plettet rørvagtel

Bestand: Både den danske og de europæiske bestand af Plettet rørvagtel fluktuere temmelig meget fra år til år, men bestanden vurderes dog at have været faldende siden starten af 1980'erne. Den europæiske bestand blev i 1997 anslået til 50.000-180.000 par hvoraf 85% fandtes i Rusland og Østeuropa (Pihl et al.2003). Arten har sandsynligvis altid været en sjælden ynglefugl inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38, der blev således registreret 4 spillende hanner i 1983 (Christensen 1987) men ingen ved undersøgelserne i 1987-1988 (Falk & Brøgger-Jensen 1990). Der forlægger tilsyneladende ingen egentlige optællinger inden for område nr. 38 fra det seneste årti. Der er dog gjort enkeltfund af spillende hanner ved Bøvling Fjord i 1990 og 1995 (DOFbasen).

Foreløbig trusselvurdering: Arten er afhængig af større uforstyrrede mose- og tagrørsarealer med stabil vandstand på ca. 5 cm i hele yngleperioden 1. april-15. juli. Udtørring/svingende vandstand kan derfor være et stort problem for plettet rørvagtel da den herved lettere udsættes for prædation.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Der er medtaget våde arealer dækket af mose og tagrør. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 835 ha.

Klyde

Bestand: Den vesteuropæiske bestand af klyde blev i 2002 opgjort til 73.000 ynglepar, og det vurderes, at den har været stigende de seneste årtier. Den danske bestand viser den samme tendens i bestanden blev opgjort til 3.300-4.700 par i 1978-81 og til 5.000 par i 1998. Den danske bestand har vist en mindre stigning i perioden, om end fuglene er blevet koncentreret på færre ynglelokaliteter (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 er klyde, som det fremgår af tabel 2.3. medtaget på udpegningsgrundlaget både som yngle- og trækfugl. Som det fremgår af tabel 3.4.12. er der efter et mindre fald i antallet af rastende fugle midt i 1990'erne set en stigning i den efterfølgende periode 1998-2003.

Tabel 3.4.12. Viser det maksimale antal af rastende klyde inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1983 stammer fra Christensen 1987, og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1983	1992-1997	1998-2003
1785	1276	2542

Som ynglefugl blev der i 1985 registreret i alt 294 ynglepar inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 (Christensen 1987). Det har ikke været muligt at fremskaffe oplysninger om områdets samlede ynglebestand i den efterfølgende periode. Østergård (2005) har dog detaljerede tællinger fra udvalgte områder inden for området bl.a. fra Bøvling Fjord, Holmen og fra områdets vigtigste ynglelokalitet Fjandø og den nærliggende Kollingø. Som det fremgår af nedenstående tabel 3.4.13. har der været en markant tilbagegang i antallet af ynglende Klyde på de tre undersøgte lokaliteter. Det vurderes at tilbagegangen primært skyldes tilstedeværelsen af ræve på Fjandø.

Tabel 3.4.13.. Viser antallet af ynglende klyde på lokaliteterne Bøvling Fjord/Fjandø/Holmen inden for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra Østergaard 2005.

1983	1985	2005
201/40/18	87/186/16	28/25/2

Foreløbig trusselvurdering: Klyden foretrækker ynglelokaliteter der er sikre for rovdyr. Rævebestanden på Fjandø vurderes at have været den mest afgørende faktor for nedgangen i øens klyde og ternebestand (Østergaard pers. komm.) Det er derfor afgørende, at der findes småøer, inden for området der friholdes for rovdyr. For Fjandø er det helt afgørende for igen at få oprettet tidligere tiders store klyde- og ternebestand, at rævebestanden aktivt fjernes fra øen. Tiltagende tilgroning med tagrør og anden høj vegetation på de fjordnære strandengsarealer f.eks. langs Bøvling Fjord vurderes også at være et problem. Dette skyldes dels, at engfuglenes og ternernes ynglepladser tilvokses, dels betyder den høje vegetation af rævebestanden får endnu flere egnede skjuleområder.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Der er medtaget kendte ynglelokaliteter, våde eng- og strandengsarealer samt en bræmme langs rørskovene der primært tænkes anvendt af fouragerende træk- og ynglefugle. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 863 ha.

Hvidbrystet præstekrave

Bestand: Hvidbrystet Præstekrave yngler ved uforstyrrede sandstrande og på kortgræssede strandenge med vegetationsløse flader. Arten var tidligere udbredt ved sandstrande over det meste af landet, men er siden 1950'erne gået voldsomt tilbage og arten findes nu næsten udelukkende i Vadehavsområdet, hvor Rønmø er artens primære yngleområde. Den Europæiske bestand blev i 1970 vurderet til 62.000-70.000 og har generelt været stabil eller aftagende i de enkelte lande. I Danmark er bestanden gået lidt frem de seneste 10 år som en følge af aktiv forvaltning af artens yngleområder med afspærring af visse strandafsnit for offentligheden (Pihl et al. 2003). Inden for habitatområde nr. 38 var den en fåtallig men fast ynglefugl og ynglebestanden var i starten af 1980'erne ca. 7 par. Ynglelokaliteterne fandtes på østsiden af Holmen og den sydlige del af Bøvling Fjord (Christensen 1987). Det vurderes at den forsvandt som ynglefugl fra området i starten af 1990'erne. Årsagen til dette vurderes at være tilgroning af de pågældende yngleområder.

Foreløbig trusselvurdering: Tilgroning af de kystnære strandengsarealer vurderes, at være den største hindring for artens ynglemuligheder inden for område nr. 38. Det er derfor afgørende, at potentielle strandengsarealer blotlægges og at der efterfølgende sker en effektiv og vedvarende

afgræsning af de pågældende områder. En effektiv regulering af især rævebestanden i området vil, som det er tilfældet for alle engfugle, også komme den Hvidbrystede Præstekrave til gavn.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet og vurderes at være sammenfaldende med Almindelig Ryle og Brushane. Medtaget er de tidligere ynglelokaliteter, våde eng- og strandengsarealer samt en bræmme langs fjorden hvor rørskovene nu har fået overtaget. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 570 ha.

Almindelig ryle

Bestand: Den danske bestand af ynglende Almindelig Ryle tilhører den race der ofte kaldes 'sydlig' Almindelig Ryle. Arten yngler foruden i Danmark også i Polen, Tyskland og Baltikum, det vurderes at den samlede bestand af sydlig almindelig ryle er på 1250 ynglepar. Den danske ynglebestand er i 2002 opgjort til 350 par (Thorup 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 var almindelig ryle en almindelig ynglefugl i 1960'erne. I 1987 (Christensen) fandtes der kun ynglepar ved Bøvling Fjord og Færge-engene umiddelbart nord og syd for Indfjordens udløb i Nissum Fjord. Der blev ved undersøgelserne i 1983-1985 således registreret 43-35 ynglepar. Siden da har bestanden forsat den voldsomme tilbagegang, og i dag findes der kun ynglende almindelig ryle ved Bøvling Fjord og på Holmen (Østergaard 2005). Der blev således registreret 2 ynglepar ved Bøvling Fjord og 2 par ved Holmen i 2004 (Østergaard 2005, Bundgaard 2006).

Foreløbig trusselvurdering: Tilgroning af de kystnære strandengsarealer vurderes, at være den største hindring for artens ynglemuligheder inden for område nr. 38. Det er derfor afgørende, at der på de potentielle strandengsarealer iværksættes en effektiv og vedvarende afgræsning, der evt. kan suppleres med høslet. Det bør desuden sikres at der skabes våde områder f.eks. ved anlæggelse af lavvandede vandhuller på strandengene. Ynglebestanden er helt afhængig af netop vand i kombination med lav vegetation. En effektiv regulering af især rævebestanden i området vil, som det er tilfældet for alle engfugle, også komme sydlig almindelig ryle til gavn.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet og vurderes at være sammenfaldende med Hvidbrystet Præstekrave og Brushane. Medtaget er de tidligere ynglelokaliteter, våde eng- og strandengsarealer samt en bræmme langs fjorden hvor rørskovene nu har fået overtaget. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 640 ha.

Brushane

Bestand: Den europæiske bestand af brushane er anslået til 130.000 'par'. Udviklingen i Nordeuropa har generelt været aftagende i særdeleshed i den sydlige del af udbredelsesområdet, som bl.a. omfatter Danmark. Den danske bestand er faldet voldsomt siden 1960'erne, hvor der blev registreret 840-1100 'par'. I slutningen af 1980'erne var den faldet til 750 'par', og i midten af 1990'erne anslået til 500 'par' (Pihl et al. 2003) og dette antal vurderes at være faldet yderligere siden. Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 har der kunnet konstateres en endnu mere drastisk tilbagegang end den der er konstateret på landsplan. Der var således 87 ynglepar ved Bøvling Fjord og Holmen i 1970, dette antal var faldet til 18 hunner i 1985 (Christensen 1987), og fra 2002 har der ikke været konstateret ynglende brushane inden for område nr. 38 (Thorup 2003, Østergaard 2005).

Foreløbig trusselvurdering: Tilgroning af de kystnære strandengsarealer vurderes, at være den største hindring for artens ynglemuligheder inden for område nr. 38. Der findes i dag kun mindre områder på centrale dele af Bøvling Klit på Holmen der vurderes, at være egnet som ynglelokalitet for Brushane. Det er, som det også var tilfældet for almindelig ryle, derfor afgørende, at der på de potentielle strandengsarealer iværksættes en effektiv og vedvarende afgræsning, der evt. kan suppleres med høslet. Det bør desuden sikres at der skabes våde områder fx ved anlæggelse af lavvandede vandhuller på strandengene. Ynglebestanden er helt afhængig af netop vand i kombination med lav vegetation. En anden faktor der er afgørende for ynglende Brushaner er

saliniteten af engene. Brushanen er meget sårbar overfor salt, og allerede ved saltpromiller på omkring 5 i engens vandsystemer ophører arten med at yngle (Thorup 2003). En effektiv regulering af især rævebestanden i området vil, som det er tilfældet for alle engfugle, også komme Brushane til gavn.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet og vurderes at være sammenfaldende med Hvidbrystet Præstekrave og Almindelig Ryle. Medtaget er de tidligere ynglelokaliteter, våde eng- og strandengsarealer samt en bræmme langs fjorden hvor rørskovene nu har fået overtaget. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 640 ha.

Lille kobbersneppe

Bestand: Lille Kobbersneppe yngler i Sibirien og Nordskandinavien og overvintre i Afrika. I 2002 blev bestanden anslået til 650.000 fugle, og bestanden blev vurderet til at være stabil eller aftagende. Den vigtigste danske rastelokalitet er Vadehavsområdet, hvor bestanden siden 1980'erne har været stabil på ca. 20.000 fugle, inden for de øvrige fuglebeskyttelsesområder registreres der kun nogle få hundrede fugle hvert år (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 forekommer den på slikflader især ved Bøvling Fjord nord og syd for Torsminde. Tidligere har der været forårsregistreringer, hvor den er forekommet i selv store antal som det fremgår af tabel 3.4.14. blev der i maj 1985 således registreret op til 9.715 rastende fugle, det vurderes da også at lokaliteten på daværende tidspunkt var landets næst vigtigste forårsrastelokalitet efter Vadehavsområdet (Christensen 1987). I den efterfølgende årrække har antallet af rastefugle været betydeligt lavere, hvorvidt dette skyldes en egentlig tilbagegang er blot et udtryk for manglende optællinger, kan ikke umiddelbart afgøres. Det vurderes dog at være afgørende at der gennemføres egentligt standardiserede optællinger for, at få klarhed over artens antal inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38.

Tabel 3.4.14. Viser det maksimale antal rastende lille kobbersnepper ved Nisum inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra DOFbasen og Christensen 1987.

1985	1993	2001
9.715	3.000	2.215

Foreløbig trusselvurdering: Tilgroning af de kystnære strandengsarealer vurderes, at være det største problem for de rastende kobbersnepper. Det er afgørende at Nisum Fjord området i forbindelse med forårstrækket til yngleområderne kan fungere som "optankningsområde" inden trækket fortsættes til tundraområderne. Det samme gør sig gældende i efteråret, hvor området anvendes som fourageringsområde inden trækket til Afrika fortsættes.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Der er medtaget kendte rastelokaliteter, våde eng- og strandengsarealer samt en bræmme langs rørskovene der primært tænkes anvendt af fouragerende træk- og ynglefugle. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 863 ha.

Splitterne

Bestand: Den nord- og vesteuropæiske bestand af Splitterne er i 2002 opgjort til ca. 165.000 fugle. Den danske bestand blev i midten af 1900'erne anslået til 4.500 par, hvilket var ca. 2.500 par mindre end den anslåede bestand midt i 1900 tallet. Bag disse tal gemmer sig det faktum, at denne kraftige tilbagegang skyldes tilbagegangen på en dansk ynglelokalitet – Hirsholmene. Arten yngler i kolonier på ubeboede småøer med lav vegetation, ofte i eller i det mindste i umiddelbar nærhed af en hættemågekoloni. Mågerne virker beskyttende ved deres aggressive adfærd over for prædatorer. Splitternen er ikke særlig stedtro over for deres ynglelokaliteter og flytter ofte omkring (Pihl et al. 2003). Som det fremgår af tabel 3.4.15. var den en almindelig ynglefugl inden for

fuglebeskyttelsesområde nr. 38 i midten af 1980'erne. I 1985 var der således 725 ynglepar på Fjandø og 425 ynglepar på Sandøen i Feldsted Kog. Sandøen er efterfølgende blevet tilgroet med tagrør og splitternekolonien er naturligvis forsvundet. I en lang årrække har splitterne kun ynglet på Fjandø og den nærtliggende lille sandø Kollingø, men som det fremgår af tabel 3.4.15 har bestanden i området været stabil eller måske lidt stigende. På grund af ræve på Fjandø er splitternekolonien blevet stadig mindre og i 2004 og 2005 er den fuldstændig forsvundet som ynglefugl fra øen. Det sammen gør sig gældende for klyder, hættemåger og fjordterne (Østergaard 2005).

Tabel 3.4.15. Viser det maksimale antal ynglende splitternepar i Nissum inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1983-1985 er fra Christensen 1987, data fra 1993-2003 er fra Østergaard 2005.

1983-1985	1993-1997	1998-2003
1.230	1.070	1.900

Foreløbig trusselvurdering: Splitternen foretrækker, som bl.a. klyde ynglelokaliteter der er sikre for rovdyr. Rævebestanden på Fjandø vurderes at have været den mest afgørende faktor for nedgangen i øens klyde og ternebestand (Østergaard pers. komm.) Det er derfor afgørende, at der findes småøer med lav vegetation, og som friholdes for rovdyr. For Fjandø er det helt afgørende for igen at oprettet tidligere tiders gode klyde- og ternebestand, at rævebestanden aktivt fjernes fra øen. Tiltagende tilgroning med tagrør og anden høj vegetation på f.eks. Sandøen i Feldsted Kog vurderes også at være et afgørende problem for områdets bestand af splitterne.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Der er medtaget kendte ynglelokaliteter, åbne vandflader som fourageringsområder samt egnede rastelokaliteter på strandengsarealer. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 6.423 ha.

Fjordterne

Bestand: Den europæiske bestand af fjordterne har fluktueret igennem 1900-tallet, men tilsyneladende med en tendens til tilbagegang. Bestanden blev i 1997 vurderet til ca. 210.000 ynglepar. Den danske bestand har siden 1980'erne været i svag fremgang med en stigning fra 600-800 par til en nuværende ynglebestand på ca. 1000 par. Bestanden har dog været oppe på ca. 1500 par. Arten yngler i kolonier på småøer, holme og på strandenge. Ofte sammen med Havterne og Hættemåge. Den træffes også ynglende inde i landet ved søer (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 ynglende en i starten af 1980'erne med ca. 50 par på Fjandø og Kollingø. Der var desuden enkelt par på engene ved Bøvling Fjord (Christensen 1987). Bestanden på Fjandø og Kollingø har været nogenlunde konstant siden starten af 1980'eren. Den har i midten af 1990'erne dog være t oppe på 140 par. Ynglekolonierne i Nissum Fjord var i 1980'erne blandt de 2-3 vigtigste fjordternekolonier i Danmark (Christensen 1987). Som det var tilfældet for Splitterne ynglende også fjordternen i 2004 og 2005 kun på Kollingø, som en følge af prædation af den etablerede rævebestand på Fjandø (Østergaard 2005).

Tabel 3.4.16. Viser det maksimale antal ynglende fjordterne i Nissum inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1983-1985 er fra Christensen 1987, data fra 1993-2003 er fra Østergaard 2005.

1983-1985	1993-1997	1998-2003
44-51	60-140	35-210

Foreløbig trusselvurdering: Fjordterne foretrækker, som andre terner og Klyde, ynglelokaliteter der er sikre for rovdyr. Rævebestanden på Fjandø vurderes at have været en afgørende faktor for øens bestand af fjordterne (Østergaard 2005) Det er derfor afgørende, at der findes småøer med lav vegetation, der friholdes for rovdyr. For Fjandø er det helt afgørende for igen at oprettet tidligere

tiders gode klyde- og ternebestand, at rævebestanden aktivt fjernes fra øen. Tiltagende tilgroning med tagrør og anden høj vegetation på småøerne i Nissum Fjord Kog vurderes også at være et afgørende problem for områdets bestand af fjordterne.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Der er medtaget kendte ynglelokaliteter, de åbne vandflader som fourageringsområder samt egnede rastelokaliteter på strandengsarealer. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 6.630 ha.

Havterne

Bestand: Den europæiske bestand af havterne har været stabil med ca. 600.000 ynglepar siden 1970erne. Den danske bestand er der imod steget fra 1970erne til i dag fra ca. 6.000 par til ca. 9.000 par i dag (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 har ynglebestanden være nogenlunde stabil siden slutningen af 1970erne frem til 2001 med ca. 150-250 par, der er dog set fluktuationer mellem de enkelte år. I 2002 var bestanden reduceret til 35 par og herefter er arten forsvundet som ynglefugl fra område nr. 38. Årsagen er primært prædation af ræv i ynglekolonien på Fjandø (Østergaard 2005). I midten af 1980erne var ynglebestanden i Nissum Fjord blandt de 3-4 største havternekolonier i Danmark (Christensen 1987).

Tabel 3.4.17. Viser det maksimale antal ynglende havterne i Nissum inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38. Data fra 1983-1985 er fra Christensen 1987, data fra 1993-2005 er fra Østergaard 2005.

1983-1985	1993-1997	1998-2001	2002-2005
164-238	75-250	35-160	0

Foreløbig trusselvurdering: Havterne foretrækker, som andre tern og Klyde, ynglelokaliteter der er sikre for rovdyr. Rævebestanden på Fjandø vurderes at have været en afgørende faktor for øens bestand af Fjordterne (Østergaard 2005) Det er derfor afgørende, at der findes småøer med lav vegetation, der friholdes for rovdyr. For Fjandø er det helt afgørende for igen at oprettet tidligere tiders gode klyde og ternebestand, at rævebestanden aktivt fjernes fra øen. Tiltagende tilgroning med tagrør og anden høj vegetation på småøerne i Nissum Fjord Kog vurderes også at være et afgørende problem for områdets bestand af fjordterne.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Der er medtaget kendte ynglelokaliteter, de åbne vandflader som fourageringsområder samt egnede rastelokaliteter på strandengsarealer. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 6.630 ha.

Dværgterne

Bestand: Den europæiske bestand af dværgterne blev i 1997 opgjort til ca. 37.000 ynglepar, og det vurderes at bestanden har været i fremgang siden 1970erne. Den danske bestand er siden 1960erne reduceret fra 600-900 par til 400-600 par i 1990erne, der var således 470 par i 2000. Arten yngler i større eller mindre kolonier på åbne vegetationsløse sandstrande. Årsagen til tilbagegangen i den danske ynglebestand skyldes formentlig den stærk øgede rekreative udnyttelse af Dværgternernes ynglelokaliteter med deraf følgende forstyrrelser af de ynglende fugle (Pihl et al. 2003). Dværgternen har ikke ynglet inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38, siden starten af 1970erne (Christensen 1987). Efter den perioden har den udelukkende ynglet på havsiden af Bøvling Klit. I perioden 1983-1985 ynglede der 30-35 par i to nærtliggende mindre kolonier. Dette tal ændrede sig stort set ikke indtil 2000, hvor antallet af ynglepar blev opgjort til 24-30 (DOF Ringkøbing Amt). Efterfølgende er der dog sket en tilbagegang i antallet af ynglepar og det vurderes at bestanden nu er på under 15 ynglepar (Amstrup pers. komm).

Foreløbig trusselvurdering: Dværgterne yngler på sandstrande. Artens valg af ynglelokalitet betyder, at den ofte er udsat for menneskelige forstyrrelser i yngleperioden. For at fastholde

Dværgterne som ynglefugl inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 38 bør det derfor overvejes, om og hvorledes arten kan sikres fred i yngleperioden. Det vil således være vigtigt at sikre ynglekolonierne mod f.eks. løse hunde. For at tiltrække arten til Fjandø vil det, som det også gælder for de øvrige ternearter, være afgørende, at lokaliteten sikres for rovdyr.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet. Der er medtaget åbne vandflader som fourageringsområder samt egnede rastelokaliteter på strandengsarealer. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 6.423 ha.

4. Modsatrettede interesser

Modsatrettede interesser som kan gøre sig gældende for Nissum Fjord.

1. Afgræsning af strandenge i forhold til engfuglene.
2. Rørslet i forhold til yngle- og fourageringsmuligheder for fugle.
3. Saltholdigheden i fjorden i forhold til fuglenes fødegrundlag.
4. Forvaltning af skarver i forhold til fiskeri.
5. Rekreativ udnyttelse i forhold til forstyrrelse af dyreliv.

5. Naturforvaltning og pleje

5.1.1. Tidligere plejeindgreb

Ingen.

5.1.2. Nuværende plejeindgreb

I kortmaterialet kan ses hvilke områder der er tegnet MVJ-aftaler på.

.

5.1.3. Igangværende projekter

Nissum Fjord Oplandsmodel: Ringkjøbing Amt har igangsat et modelleringsarbejde af fjorden og dens opland i samarbejde med Conterra og Dansk Hydraulisk Institut (DHI). Modellen er udviklet og kalibreret til sammenhængende at beskrive N-transport og omsætning fra udvaskning på mark-niveau til udløb til fjord. Formålet er at give mulighed for at beregne effekt af alternative foranstaltninger til nedbringelse af kvælstofbelastningen i oplandet og belyse hvilke forbedringer der maksimalt kan opnås gennem overordnede vidtgående tiltag. Hermed produceres et bedre værktøj for politikere til at iværksætte handleplaner, der kan reducere næringssalt belastningen af fjorden.

Samarbejdsprojekt om skarvregulering og fiskebestandene i de vestjyske fjorde: Projektet har baggrund i en bekymring for at skarverne gør et for stort indhug i fiskebestandene. En nedsat arbejdsgruppe har udarbejdet en forvaltningsplan, som skal revideres i 2007.

6. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

6.1. Terrestriske naturtyper

Ud over de naturtyper der er på udpegningsgrundlaget, er der ved Amtets kortlægning i 2005 fundet en række habitatnaturtyper, som kan ses i tabel 6.2.

Tabel 6.2. Naturtyper som er kortlagt i habitatområdet nr. 58, men som ikke på nuværende tidspunkt er på udpegningsgrundlaget. 3) Data stammer fra NOVANA kortlægning (2004-05). Naturtyperne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Kilde
2130	*Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)	7	53,5	3)
2140	*Kystklitter med dværgbusvegetation (kliihede)	3	15,1	3)
2190	Fugtige klitlavninger	2	1,2	3)
2310	Indlandsklitter med lyng og visse	1	0,1	3)
2320	Indlandsklitter med lyng og revling	1	0,1	3)
2330	Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene	1	0,4	3)
4010	Våde dværgbusksamfund med klokkelyng	2	10,6	3)
4030	Tørre dværgbusksamfund (heder)	2	13,9	3)

6.2. Akvatiske naturtyper

Ud over de naturtyper der er på udpegningsgrundlaget, er der ved Amtets kortlægning i 2005 fundet en række habitatnaturtyper, som kan ses i tabel 6.2.

*Tabel 6.2. Naturtyper som er kortlagt i habitatområdet nr. 58, men som ikke på nuværende tidspunkt er på udpegningsgrundlaget. *Prioriteret naturtype. 1) Data stammer fra NOVANA overvågningsprogrammet (2004-2005) samt Ringkjøbing Amt overvågning i perioden 1988-2005 2) Data fra Ringkjøbing Amts regionale tilsyn 1996-2005 (Ringkjøbing Amt, 2006d). Naturtyperne kan ses i kortmaterialet.*

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Kilde
3130	Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden	2	15,3	1)
3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks	2	269	1)
3260	Vandløb med vandplanter	-	136	2)

6.3. Arter

Ud over de arter der er på udpegningsgrundlaget, har Amtet viden om forekomsten af en følgende habitatarter, som kan ses i tabel 6.3.

Tabel 6.3. Arter som er registreret i habitatområdet nr. 58, men som ikke på nuværende tidspunkt er på udpegningsgrundlaget. 1) Data stammer fra NOVANA overvågningsprogrammet (2004-2005) samt 2) Ringkjøbing Amt overvågning i perioden 1988-2005. De potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Art	Areal (ha)	Kilde
1106	Laks	6270	1+2
1365	Spættet sæl	5200	1+2

Storå-systemet, der udmunder i Nissum Fjord, huser en væsentlig bestand af laks. Bevarelsen af Storå-laksen prioriteres højt, og er omfattet af national forvaltningsplan for laks (Skov og Naturstyrelsen, 2004). Opgangen af laks til Storå-systemet er undersøgt to gange (Ringkjøbing Amt, 2003 og 2005). I 2003 blev opgangen vurderet til 116 individer, mens den i 2005 blev vurderet til 418 individer. Laksens eneste migrationsrute mellem Vesterhavet og Storå-systemet er via Nissum Fjord.

Spættet sæl observeres jævnligt i Yderfjord og Mellemfjord under NOVANA togter. Undertiden ses sæler (1-3 individer) rastende på sandbanke nord for Fjandø. Det vides ikke om spættet sæl yngler i Nissum Fjord. Såfremt det er tilfældet er forstyrrelse af arten på rasteplasserne i yngletiden juni/juli er formentlig den største trussel. Forstyrrelsens omfang vurderes betydelig ved rasteplassen ved Fjandø, da sandbanken ligger tæt ved sejlruten mellem Torsminde og Felsted Kog. Potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet og udgøres af Ydre Fjorde og Mellem Fjord. Der kendes ikke til observationer af arten i Felsted Kog, der formentlig er for lavvandet og fersk til at være egnet habitat.

7. Manglende viden og yderligere Vidensbehov

Beskrivelse af naturtilstanden i de akvatiske naturtyper

Indenfor Habitatområdet findes en række mindre søer og vandhuller som Ringkjøbing Amt ikke har kortlagt. Amtet kan derfor ikke på det manglende datagrundlag vurdere om søerne eventuelt skal indgå som udpeget naturtype.

Data til fremtidig administration af de internationalt beskyttede fuglearter.

For en lang række af de 23 fuglearter der er medtaget på udpegningsgrundlaget, er talmaterialet ikke tilstrækkelig til at kunne lave en vurdering der fuldt ud belyser de enkelte fuglearters fordeling og antal inden for område nr. 38 gennem årene. Der foreligger dog optællinger, foretaget af privatpersoner, af delokaliteter som f.eks. Fjandø, Bøvling Fjord og Holmen hvor talmaterialet er fuld tilfredsstillende til at kunne foretage en grundig vurdering af ynglefuglebestandene inden for disse delområder. Dette datamateriale er velvilligt stillet til rådighed for amtet i forbindelse med udarbejdelsen af denne basisanalyse. I lighed med forholdene i langt de fleste andre EF-fuglebeskyttelsesområder i Ringkjøbing Amt bør det derfor nøje vurderes, hvorledes et tilstrækkelig datamateriale til for fremtiden tænkes fremskaffet således administrationen kan udføres på et fagligt forsvarligt grundlag.

8. Bilag

Kort over naturtyper og arters udbredelse kan ses i kortmaterialet.

9. Kildehenvisning

Balleby, K., (2002): Fiskene i Ringkøbing Amts vandløb. Status og udvikling 1988-2000. Rapport fra Ringkøbing Amt.

Bundgaard, P. (2006): Overvågning af arter. NOVANA 2004-2009. Notat fra Ringkøbing Amt til DMU.

Christensen, J.O. (1987). Nissum Fjords fugleliv 1983-1985. Landbrugsministeriets Vildtforvaltning, Vildtreservatkontoret.

Cramp, S. & K. E. L. Simmons (red.) (1977). The Birds of Western Palearctic. Vol 1. Oxford University Press.

Clausen, P. & Percival, S.M. (1998): Changes in Distribution and Habitat Use of Svalbard Light-Bellied Brent Geese *Branta bernicla hrota* 1980-95 : Driven by Zostera Availability? In: Mehlum, F., Black, J. & Madsen, J.: Research on Arctic Geese. Proceedings of the Svalbard Goose Symposium, Oslo, Norway, 23-26 September 1997. - Norsk Polarinstitut Skrifter 200: 245-268.

Dahl, K., Petersen, J.K., Josefson, A., Dahllöf, I. & Søgaard, B., 2005: Kriterier for gunstig bevaringsstatus for EF-habitatdirektivets 8 marine naturtyper. Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU nr. 549. – 39 s. <http://faglige-rapporter.dmu.dk>

Denny, M.J.H, Clausen, P., Percival, S.M., Anderson, G.Q.A., Koffijberg, K. & Robinsom, J.A. (2004). Light-bellied Brent Goose - *Branta bernicla hrota*. East Atlantic population in Svalbard, Greenland, Franz Josef Land, Norway, Denmark the Netherlands and Britain 1960/61 – 2000-01. Waterbird Review Series, The Wildfowl & Wetlands Trust/Joint Nature Conservation Committee, Slimbridge.

DOFbasen (<http://www.dofbasen.dk>).

DOF Ringkøbing Amt. <http://www.dof-ringkobingamt.dk/>

Falk, K. & Brøgger-Jensen, Steffen. (1990). Fuglene i internationale beskyttelsesområder i Danmark – en undersøgelse af fuglelivet i de danske Ramsar- og EF-fuglebeskyttelsesområder 1987-1989. Ornith Consult rapport til Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Foverskov (2004). Dokumentation for fremstilling af kort over marine naturtyper i habitatområderne. Rapport, Skov og Naturstyrelsen.

Fredningsnævnet for Ringkøbings Amts Fredningskreds (1984). Fredning af arealer på "Skindbjerggaard", matr.nr. 31a Markjorderne, Sdr. Nissum. R.A.F. 120/1983.

Fredshavn (2004). Teknisk anvisning til kortlægning af terrestriske naturtyper.

Laubæk, B. (1995). Udbredelse og fænologi hos rastende og overvintrende sang og pibesvaner i Danmark 1991-93. Dansk Or. Tidsskr. 89 (1995) 67-82.

Laursen, K.D. (2003): Vandranke (*Luronium natans* (L) Rafín.) – En undersøgelse af danske bestande. Specialrapport fra Aarhus Universitet, Biologisk Institut, Afd. for Botanisk Økologi.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen (1990). Fuglene i internationale beskyttelsesområder i de danske Ramsar- og EF-fuglebeskyttelsesområder 1987-1989

Miljø- og Energiministeriet (1995). EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder. Kort og områdebeskrivelser. Skov- og Naturstyrelsen.

Miljøministeriet (2004). Miljøministerens besvarelse af spørgsmål nr. 113-117 stillet af Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg (Alm. del - bilag 402).

Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen, 2001a. Gulliste 1997 over planter og dyr i Danmark, <http://www2.skovognatur.dk/udgivelser/1997/gulliste/indhold.htm>

Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen, 2001b. Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark. Skov og Naturstyrelsens hjemmeside: <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>

Overfredningsnævnet (1975). Fredning af Krogshede Enge, Bøvling Sogn. Sag nr. 2162/72.

Overfredningsnævnet (1984). Fredning af strandenge ved Bøvling klit og Holmen i Lemvig og Ulfborg-Vemb kommuner, Ringkjøbing Amt. Sag nr. 2583/83.

Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Madsen, J. & Bregnballe, T. (2003). Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Faglig rapport fra DMU, nr. 462.

Ringkjøbing Amt (1989). Makrofytvegetationen i syv vestjyske søer status 1988. Konsulentrapport udført af bio/consult as.

Ringkjøbing Amt (2001). Undersøgelser af 6 vestjyske søer. Konsulentrapport udført af bio/consult as.

Ringkjøbing Amt (2002). Marine områder. Miljøtilstand i fjordområder. Ringkjøbing Fjord og Nisum Fjord 2002.

Ringkjøbing Amt (2003): Opgangsundersøgelse af laks og havørred til Storåen 2003. Notat. 2 pp.

Ringkjøbing Amt (2005): Opgangsundersøgelse af laks til Storåen 2005. Notat. 2 pp.

Ringkjøbing Amt (2005b). NOVANA-rapportering. Indikatorrapport. Miljøtilstand i Ringkjøbing Fjord og Nisum Fjord 2004.

Ringkjøbing Amt (2006a). Vegetationen i Byn 2005, Konsulentrapport udført af bio/consult as, (upubliceret rapport).

Ringkjøbing Amt (2006b). Vegetationen i Tangsø 2005, Konsulentrapport udført af bio/consult as, (upubliceret rapport).

Ringkjøbing Amt (2006c). Vegetationen i Indfjorden 2005, Konsulentrapport udført af bio/consult as, (upubliceret rapport).

Ringkjøbing Amt (2006d). Vegetationen i Søndersund 2005, Konsulentrapport udført af bio/consult as, (upubliceret rapport).

Ringkjøbing Amt (2006e). Vandrammedirektivets basisanalyse del II. Vurdering af vandforekomsters tilstand og en vurdering af risikoen for, at vandforekomsterne ikke kan opfylde regionplanmålene senest 22. december 2015 for oplandet til Ringkøbing Fjord, Nissum Fjord og Dybe Å i Vanddistrikt 65.

Skov og Naturstyrelsen (2004): National forvaltningsplan for laks. Miljøministeriet

Skov og Naturstyrelsen (2006): <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>

Skov og Naturstyrelsen (2004). Gennemsnitlige afsætninger på kommuneniveau for 2000, 2003 og 2004 beregnet med DEHM-REGINA. Downloaded fra:
http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/78C70731-71A2-40B6-B611-2F1340CB922A/14950/Bilag_1.pdf.

Skov og Naturstyrelsen (2005). Harmoniserede tålegrænser. Opdatering af 15. december 2005.
<http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/78C70731-71A2-40B6-B611-2F1340CB922A/14951/Ammoniakmanual02122005.pdf>

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K.E., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe, T., Madsen, J., Baatrup-Pedersen, A., Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Møller, P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, R.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard, B. 2003: Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. 2. udgave. Danmarks Miljøundersøgelser. 462 s. – Faglig rapport fra DMU, nr. 457. <http://faglige-rapporter.dmu.dk>.

Thorup, O. (2003). Truede engfugle - Status for bestande og forvaltning i Danmark. Dansk Ornitologisk Forening.

Østergaard, E. (2005). Ynglefugletællinger 2005. Nissum Fjord. Bøvling Klit, Holmen, Fjand Grønne, Fjandø og nordlige del af Feldsted Kog. Notat fra Dansk Ornitologisk Forening.